غالب فكروفن

رسشيد حن خان

PDF By: Meer Zaheer Abass Rustmani

Cell NO:+92 307 2128068 - +92 308 3502081

غالب فكروقن

غالب اكيريمي كراجي

فهرست

الدوكات المرابع المسادي 4 المداري 4 المداري المسادي المداري 10 ال

adadada

انسط

ڈاکٹرفورالحن انصاری شاہد ماہی

المستحال

نثاط كاشاء

الباطور فی کساس می عماری جائے ہے جنان ہے دو کو کا داک<mark>تات</mark> ہے ، اگراف کی ہے ، در بین میں اشارنا یا اسٹانی بازگری ہا کہا ہے ، البقہ اسے اوکی گزارش یا کانی زور دے کرنیس کہا گیا اور کہانی خالت شاہدی کے علاقہ فود وقت کا تفاقلہ ہے کہ اے امار کو کہا جائے۔

ین توا سربتانے کے لیے کانی ہے اور میری بھنے کا مزاج بھی <mark>ہی ہے کوت ہ</mark> ایک پراگراف میں میٹ دیا جائے ؛ سوعون ہے کہ ؛

زندگی کے اَلام سے رمت کشی، فَعَال زندگی بسر کہنے کی اور رنج وَرات ک برمون کے منتق سے امرت کی بوندیں ٹریکا کینے کی ہمت یائی ماتی ہے ، وہ نشاط طلب ہے ، اشک طلب نہیں ۔ خیال وعمل کی ہر روحیند مخصوص الغاظ (مثلاً " نشاط "نغباع " نشاط عُمَّ " تمنّا، ترقّ، "موج " يرواز ، شبه تالي ممثاكش ، شوق ، جوش ، خبون ، رفتار ، حراغ "، تيش" ، رُقع) اور ان کے ساتھ کی تراکیب کے دہرائے جلنے ہے ہی ظاہر نہیں ہوتی، بلک اس میں ایک الوث تسلس ہے؛ پہلو بل بدل مر، قرب و دُورك مختلف راولول اورگوشول سے اس دَمِي كيفيت كو، جونشاط کے بلکے اور گہرے رنگوں پرماوی ہے، ایوں اُ ماکر کیا گیاہ که پیاس پکین برس کی مشق سخن میں وہ ستہے مادی رجمان نظر آتی ہے۔ ایک ہی فضاک کئی اردو فارسی غراول میں جو مفتاعت وقتول میں لكى كئين، نشاط ك منتلف عناصركا الجرنامعن اتفاق نهيين موسكتا فالت كى ابم شنولول اورخطول سے ،خطوط سے اب بھی اس کی تصدیق ہوتی ہے۔ اس کھتے کی از سر نو دریا فت غالب ہے ہارے اس رشتے کو اور مضبوط کرنے والی کے حواسل مامزے اے جوڑتا ہے اور غالت کے اپنے زمانے میں محم شدہ رہ گیا تھا۔

باسترام بوق ارب من پردید موال قائم به برقیده: کما ناانید که کام بری او خطر من در خطر من روز پیشانگرد کم بریده کما انجاد در ورون که پیشانا شکنه در کام سیسیدی بری کمسیا فراد در مسید کمانی کر آنگرساز در مندسته معدان کی کام فرون مها که کری کام کام می کام فران می کام

كيا غالب عيد ذلم في اور مالات ك فن كاركى أواسى يا

ا فسرزگی کوئی اُن ہوتی یا بری بات ہے ؟ " خشاط " سے دراصل تباری کیا مراد ہے یہ کیا ہم اس سے دی مقبوم تکالمت ہیں جو نالت کے نقطوں سے ظاہر موتاہے، پکوئی ادر وسیع معانی جمعیں حسب منشا نالت پر میرایا جائے۔

ادر ای سم که دوسرسه سول دختات کی دادی برگذاش او در این این می از در تحقیقات این دادی به برگذاش این نوشهای این بر این که نظر برگذاش و برگذاش این برگذاش ای

ای فول میں جو ابتدائی کلام کے چند نوٹوں میں ہے۔: ملکم سی ول انسوسہ جو اسٹیک میں ایک میک وربائے پار کھتے ہیں صدول ہے مشد خاکا کا تاہا ہا ہے کو شہرے کا ہو سے المراحد اور کا تاہا ہے اس کے اس کے اس کے اس کے اس کے اس کے اس روسا کے انگراف کر تاہد خالا میں کہ مالی کا کھا اس کی کا سال کیا ہا بات کا اس اول کا روسا کا کہ میں کا کہ اس اول کا روسا کے افزاد ان منظم الدون میں منظم میں میں کا کہ بارکس کا مستق وال جو المسلم کست ہے۔ کا منظم کی کا کم کو اس نے تم اور شدہ کی کہ دیست کو ایک کیک میں کہ بہدیدے دوش

غم لذّتیت خاص کرطالب بْدُوقِ اَل پنهال نشاط وُرِدُد و پیدا شود الماک

خُرِ تَرِينَ دَوَعَ كُومِينَا مِن هِ مِينَ قالِسِيسِ مَ كَانَ مِنِ السِيسِ مَ لَمَ اللَّهِ مِن السِيسِ مَ لَم السَّلِي المُوسِدِ فَالْمَا إِلَيْنَا المِنْفَقِ الْمَا المَّلِقَ الْمَوْمِنِ المَّذِينَ الْمَالِيَّةِ الْمَالِمَةِ اللَّهِ مِنْ اللَّهِيلِيْ اللَّهِ مِنْ الْمُنْ الْمُنْ الْمِنْ الْمُنْ الْمِنْ الْمِنْ الْمِنْ الْمِنْ الْمِنْ الْمِنْ اللَّهِ مِنْ اللَّهِ مِنْ اللْمِنْ الْمِنْ الْمِ

نشاط اول ایک تناب ، قدرتی تقاعشرت ورامت کی : به مروزه ب مرت رتمنا بحد سیس کس کادل مول کردوالم ما کلیام مجم تماشاےگلٹ ، تمنّلت چیدن بہداد آفریٹ ، گئبگار ہیں ہم (ذرہ بہاد آفریٹ * کاخز * ظبن

بوں گرمی نشاط تعتورے نفرسنے میں مندلیب گلشن نا اُفریہ موں

پرایک طور کے شعر لمتے ہیں انشاط کی کے میں فرق آتا ہے: ہُوں کو ہے نشاط کارکیا کیا نہ ہو مزا توجیعے کا مزا کیا

ضمناً تیرکی ایک فیرحول نول کا فیرحول شعر یاداکتا ہے: دنت سے نہیں فالی بالؤں کا کسپ جانا کب تعذوسینا نے مرنے کا مزاحہ بانا

اورای پرنالټ به یم من شعب و اورای پرنالټ به یم من شعب و اورای نالتټ کر از درای پرم سیف آسورگان نالتټ پرمت بالي ناظیمیا را

جس زخم کی موسکتی ہو تدبیر رفو کی بارب اسے نکھ ویمیوتست میں ماڈک با

گلش به نعناے چن سبدُ انیست بردل که ززخے خورداز تیخ آوڈانیست مروشی و موسق ب تنا سے گزر کر دورنیدیں شال ہوبالی ہے، اندلُ کا معنوں تنی بالی ہے، اب اسے فرم آسے ہی وائن ایس مای موس " کششدہ پر نورے جب بیس کر ایسے تم شار ، مکد اس موڈ اور مزاق کی ہے در پہنولیں عرکے ۱۳ اور ۲۵ کے دربان کی کمین ہوں : عرکے ۱۳ اور ۲۵ کے دربان کی کمین ہوں :

نشاط جم طلب از آسان. نشوکت جم قدح مباد زیا قوت ، باده گرمنس ست

بدانغات نیزم، درآدزو چر نزاع! نشط فاطرشغلس زکیمیا طلیست

بجيب حومنه نقد نثاط باير بور

چو بزم مشرتیان تازه رد توان جوشید چو شمع خکوتیان جان گلاز باید بود

" با پر اود " روایعت کی فول اپنی پورک کیفیت میں ای حملک" جاہے - راد"۔ والی فول ہے ہم آ بنگ ہے :

سر بائٹ فر ہا ہے سنگام ہے توری رو سوٹ قبلہ وقت منعات باہے

ہے نگ لاہوگل ونسری حبُدا بُرا ہرنگ یں بہار کا اثبات چاہیے ے سے نومن نشاط ہے کس دوسیاہ کو یک گونہ بے خودی مجھ دان رات چاہیے

> نشائی معنویاں از شراب خائد تسست نسون یا بیال فصلے از فسائد تسست بمام واکید حرصہ جم وسکندر جیسست کام ویر دفت بہر عہد، درزائد تسست

بیال و نشاد ۴ کا دخا ایس مید خودی میم مردن بکدترید المعنی برگیاب بست جداجه رنگورت فوش نهیس ، فارم ، شان وشکود سه مطلب نهیس: مطلب بست منتی سے ، حاصل به ماحص سے : فال طور برجیس رسسین اورول کو تو نشاط میتر آگ، ایس میر نوشش اما انداز نیشش .

نہیں بہارکوفرست، نہی، سار و سے طراوست چین و نوبی جوا کھیے نہیں کارکو الفت نہو، گار کو سے

نهین تخار کو الفت: زبوه نگار کو ہے روانی روسش و مستی اوا کیے

وصت ادست ده وقر فغیت پذار نیستگری نباری شب آگری ایسال الله

اِن نادیت طویشی نیجین ایشینیش به بادویساهان دکویر کلوپنطال دکانی اداس برخستهٔ ناهند اودیت به ۴ بگروانی «داید والی جس کی وصویراییانی ایل افتراد مزیکی آن سروشتهٔ این. بهادا شا مونساط کابید خودی در مرسق و مرشادی پرخستانهیں، دو استدان ر دورج کی آزادی یا "آزادگی" کا حیار اور درسید بنالیتا ہے: میش و فرم ایر ارائی استد، خورجه آزادگی باده و خوتا با کیمانسست در غرابل سا

دہ اگاہ ہے کھوں ہے آدمی کو نبات نہیں متی لیکن انھیں ناسور بناکر پانے پردہ خودکو آدہ نہیں یا تا ،

غرنہیں ہوتاہے آزادول کویش از کیے نفس برق سے کرتے ہیں روش شیح ماتم طاند ہم

خونِ مِگریجائے کے مستی ما قدح ندا شت نالۂ ول نواے نے، رامش ما عجک خواست

برفتنه درنشاه دساع آورد مرا گونی فلکسب بعربده هنجار او گرفته

م رم زنشام ول آزاد بجنب تاکیست درس پرده که بیاد بجنب

دل چو بدیدستم از دوست، نشاط آغازو شیشه سازیست کرتابشکند، آواز و پر

مثنوی" چراخ دیر" ، " مرمز بیش " اور ناص کر" ایر گیریار "کی تمبید،

سائی نامر امتی نامر اور منابات نے ایک سلسله اور دیلے کرساتہ فٹانا و وردکی ان ماری کیلیونوں کو واس کی جزامر گورول بیان کر دیا ہے کام بر خالت کے تام کام کل دروح جو لیے آبی اور بر بر کھلٹا ہے کرفم اور فسالو ان کے اس مشعا دیا مزدید۔ تہیں ، بکر ملیعت جن

غرد فرا کولید که نبیده ۱۱ بی دعیال کانیدی می کدس حال ناایالی کی نده کاست جرایک شاس آن از کانیدی شده میداد در نادی فراندی فراندیاس کی نفوت در در بیدی با میدادی می بیش تر شده به انداد کیاران فاولم را نابا معشق ترتاب نشاد را میدادی بیش نشاند انداد خواهد نشاد و سال «اردونشاند» گریان نشاد کرایاب که رک بیس کرت بر از کانیدی کسام نشا:

ات بر وی به این رئیب می این این اند اند از شرر کل در گریبان نشاط افگسنده اند خند با برفرصت عشرت پرستان کرده ای

یعن نظاہ ادر عشرت پہنٹی کے درمیان دلوار کھڑی کردی ہے ، نظاہ مبدار منٹ و فکر ادر بالاَنو " نظاہ الذب آزار " کی ترکیب سے ساتھ ملتاہے۔

نالت بے دور جہیں کہتے کر قم وزٹ لا کہ کئیر میں ہے امغوں نے زندگی کے بذم منون کو وصیدالا کرایا ہے اور آزاد زجینا کا ایک ڈسس سیکر ایسا ہے :

> زمتن بون در بد نئو زیسستن مگر خوردن و تازه رو زیسستن

بُرانشس نم آموزگار منست خوان فیزال بهاد منست نے کز اڈل در مرشت منسست بود دوئرخ المبہشت منسست

بغم نوکش ولم، فم گسارم نمسست برب دانشی پروه وارم نمسست

-----خرد دنجد از من چو رنحبسس زعسسم

-----اربسس کر خاطرِ جوس گل عویز بود خوں گفشند ایم و باغ وبہارِ خود بم مًا

میب فراق ندارد سمسر ولے یکپند برگفتگوے سحر می تواں فریفت مرا

ر ایسان میشود که اور ایسان فتار که تا این کار برای و داد اگرین و موا محمد این ایسان که این میشود میشود که ایسان که ایسان که در سرد و گان که در ایسان میشود که ایسان که در ایسان که ایسان که ایسان که ایسان که در سرد و گان که در ایسان که در ایسان که و بیسان که ایسان که در ایسان که در

شروع کی فراوں میں ہے نا :

مرایا رمین عشق و ناگزیرانفست بستی عبادت برق کی کرتا خول اوافتول مصل کا یے غم سستی اورالفست بہتی ان کے إلى استقل کوئاگٹر کی صورت رکھتی ہے ۔ ایک بریرگر اور مبر جہت - CONFLICT یا تصاوم جاری ہے بڑم بسستی میں اور بہتنا یہ مقدہ کمیت جاتا ہے ، نسٹا کا ورزی کا حامی شام و برتی ہے تھی دوسٹس کرنے اور دوش رکھن

> مخلیں بریم کرے ہے گنجنہ باز حسیال ہیں ورق گردانی نیرنگ یک بخانہ بم

یا سرچہ شاہ تارہ نعمباے قم کو بھی اے دل غیمت جانے بے صدا موجوئے گا یہ سازمہستی ایک دن

دلایہ وردوالم بھی تو مُغتَّمَّهٔ ہے کہ آمنس نہ گریاسسری ہے ، نہ آؤ ٹیم شبی ہے

یک بنگامے پر موقوت ہے گھرکی دائق نوئر غم بی سبی انفرا شادی سند سی

عشرت معبت نوال ہی نینست جانو زمول ُ نالت اگر عرابیں، نہ مسہی غمِ زمانہ نے جھاڑی نشالِ عشق کی ستی وگرہم بھی اٹھلتے ستے لذت ِ الم آگ

وگویانشاط می منتصد مرام بین جو "فناج مشق" بسی، دوگارند به امر" رکهنتاید به نماز بدیک نه ایسا ایمها یا کرده بویشهٔ درد کی اندت می می دوگان همکی بدولت نشاط و شوکاس میرکند به خوال بورت طرت سد یک بسید اورفناط می ناکس بهلوکه کابی آب بناگیا ہے : می ناکس بهلوکه کابی آب بناگیا ہے :

> اچلے مرانگشت منانی کا تقور دل میں نظران توہے اک بوند لہو ک

بادست فم آن باد که حاصل نبرُد آپ رُبُّ بوشمت و خافل نبرُد بگزاشته ام نح زمهب به پسر محش اندُو مرکب پیراز دل ببرد

کے اس میا می رہنی تہیں آئی سراس بی مجیس کوئی چیز خان ہے، پال حکیل تاہدر مہم کی کرس گوریں موت ہو جائے ، وہاں موت کو فیصت کرنے کے جمعہ مواد ویؤ درشند وار بیدھ مرتوب کھ وہائیں آئے ہیں، واموثن بیٹے جائے جی اورٹیز فواپ کائیز وادر جانباہے ، مرتوب کے صفاف بریاں ہوتے ہیں۔ نشخے کے سراچ رقت خادی ہوئی ہے، ہم خام میشنی میٹرفان ہرسکے یہ میرزحست. گھر دائے ایس امات برق تم ہے میکندوشش بڑھ کہا کا دائے ہو رہنچہ ہوں۔ فائٹ کو ایس کلی ہے میں کارگر کی نے بڑھر ہے۔ اس کا کو توان کی اورشول کو موردا میں کی تجدری ہو کی کھو گاہر افزا یہ خارات اوال سکے دریے دری میں طوالیہ کا میٹرائے جارہے ہوئیا کہ اسس افزا یہ خاری اس وہ اپنا کھر خاکم کر کے اس کا میٹرائے جارہے ہوئیا کہ اسس

منزات جوبات تجميه کهنی تمی اس کی وضاحت کردیکا رالبته ایک بخته جودوالگار مجی نہیں ہے اور باکل سامنے کا می نہیں : منتخب کا درور اس سامنے کا می نہیں :

طفع الامبروم، نے خالب کے بیلیط بین اپریٹن کوشس کرمارڈیا رہیست کا حوالہ دیتے ہوئے منطوں کی میش کوشی کی جانب توجہ دلا کی تھی۔ یسی اس توجہ کورڈ آگئے تک بے جانا ماستا ہوں۔

منگول ماتار تباس کی کامیاب جمعابندی اور فتوحات کے بعد بعول آر للڈ اوئن بی ب وسط ایشها اور مغربی ایشهای سلطنتین تباه بول گئیس اور ایک نی تسمر کی عالمی اسٹیٹ نے نگی تو دسط ایٹ اور امران کے ستدن نسل گروہوں ہے ان خول خوار قبائلیوں کا خون ملا ، اور دوتین نسلوں کی مسلسل آویزش کے بعد تخریب نے تعمیر کا رنگ برا اسطے بعد دیگرے مغل امیروں اور والیان مکومت کے " تو ذکے" ن نداے داعدی توجید برستی میں مرغم بوکر عقیدے اور قدیم رسم کاپوند الاکر جیونی سیبونی رنگارنگی سیدا کی مندوستان کے وزٹ پر کئی صدی پسیا ہوئے کے بدر سولیوں صدی کے آنازے اشار ہویں صدی کے وسط تک سیاسی اقت دار ان کے اچھ میں رہا، اور مبال میر ایک آربائی فطرت برستی کا گلب اس بادہ منافی میں آمینے بوا۔ جارمانہ میش و کامرائی نے تخیل اور تفکر کے مالا مال فزانے میں منبسل کم تدم رکھنا بیکھ بیاتو ایک آوھ نسل میں ہی اس کے طور طریقے بدل کئے. رفتہ رفتہ اس نے نا او پندی کی صورت انتیار کی ۔ برم آوائی . باخوں کی آوائش ، ترکیس و نهری-

محل مواقعی ، کا دوال مواقعی امتح بست اور تیم ول عدیت ، مددمون میں علمی مناقب ، بوالی درنگ محل ادواسی طرح سر میکووان آنجا را می فشاط بیشدی سے گلم بست تیم تی موجود میں . موجود میں ۔ میں از اور درنا تیار درنا ہے اور اس کا رہے تھے ۔ میں متعاوم ساتھ کی ملے ساتھ ۔

و چا کارا نے جمہ فاتحال نہندگی کھٹے ایک سعام پر کانگر طرب والیہ در ہم کو ما ملاک کہ ادارال کا کہا جائے ہم تیزی کا دولوک ہندگی کو دوست مثلی ہے رہا ہے کہ کہ والی کا کہا ہے کہا ہم کا ایک میں کا بھی کا دوست میں بیٹر نے کے موکے کی مورے تمہیزی کمل میں کہانی فاہم والے ہے۔ مدی کے مدیر سال میں میں جو اور ایک میں کہانی کا میں کہانی کا میزی کا میں کہانی تمہیزی مسلک فائد سال میں ہم اور انسان کے اور انسان کا میں کا بھی کا میں میں کہانی کا میکن کہانی کا کہاں کہانی کا میں کہانی کا کہانی کہانی کہانی کہانی کہانی کہانی کا کہانی کہانی کا کہانی کہانی کا کہانی کہان

ایک طون به آبار وابدایش امل اور کیوفری افراسال نسب نامه بد فود میراوستان کش و زاست می فاتس تکیونی عمرک شده و کورس اوز شعبدار قزاد و یه کاکوشش بسید با دارای طوع که میسه ان ادر نیم نگر و دو یک مسطوع بر چردگر و یکی با سه توریزی اورسیسان معراب نشدایک ایسی کوششیی نواکندگی آن این کار کرید که این کار کسید مه می از می باشد.

ادوک ان مه این که کیسیون کرید با می از این که این می از این که این مه این این می دادند به می ما این این می دادند به می می

کیاں جی جتانے کی مزورت باتی رہ گئی کہ فالتِ ہادا اشک طلب نہیں، فتا کہ طلب اور فتا کا ہوزشاء ہے ؟

غالت اورسك ہندى

آپ ذرائے بیرہ » * مبک شای بسنای میشق تو در ایران سابقه ای داشتاست *** بس از تغییر مبک شعرافی شیوه و بازی کرد در زمان صفویہ موریت گرف ، ممقتان دشرشا سان بالے سخور در در کر دائی تشریقتی

تغاوت كرده است ٠٠٠ وراك عصر ٠٠ يشعر الى بوده اندكه بإسبك مندى انس نه گرفت و بهشیوهٔ امتا دان فَدَیم راغب تربوده اند درین روییه درعصرسلطان حسين ونادرشاه وزندبي فوت يافته ،شيوه بمندى ملعون ومتروك وسبك وطريقه متقدمان مطلوب ومرغوب كرويريط ملک الشواء بتبار کے انتقال کے بعد ڈاکٹر حسین تنظیبی کو ان کی بلکہ فی اسٹول نے سبک شنامسی پرهک الشواک نگوانی پس کام کیا تھا۔ گران کی کتاب آت تک شائع نہ ہوسکی ،اور باوجود غیر عمول ذیانت کے ،ادلی اور علی دنیا ہے زیادہ ہے زیادہ وور رہنے لگے اور ملک کے دوسرے سرکاری ادارول جیسے" شیرو نورشید" مینی ریگراس وغیرہ ہے متلق موگئے اورانفیں چیزول میں اپناوقت عرف کرتے رہے ویسے وہ میرے بڑے

شغیق استادرسے ہیں۔ تیسری نسل میں ڈاکٹر مح چیغر مجوب ہیں جو میرے ہم کا س بھی ہتے اور جن کی مالٹ کتاب" سبک فراسانی در شورفارسی عبه اس سلسله کی ایک ایم کوی ہے، بهرطال اس میدان پس مزید کام کرنے کی صرورت ہے۔ تاکہ مختلف سکوں کی زیادہ سے زیادہ حیال ہے Ly.

فاری کے تین متاز سکول إسلولول بی سب سے بیلے سیک خراسانی آتا ہے، جوخراسان کے علاقہ یں تومز در محبولا مجلا، مگراس کے امریکی کارفرار ہا۔ اس سبک کی نشودنا میں تقید کوسب نے زیادہ دخل ہے اوراس بک کے ساتھ اس صنعب سس فرياده روائ بايا-سادكى ،صفائى ،فطرى تشييهات واستعالات ،شكوه الفاظ ،اميل لنات وغیره اس کی نما یال خصوصیل میں ،نیز اس کے نما یاں شاءول میں عنقری دم ۱۳۹۴ ۲۳ فرقی دم ۱۰۲۹ م - ۱۰۳۷) منوتیری دم ۱۲۳۸ ا - ۱۰۴۰) ، نام نسترو ر م اهمه/۱۸۸۸ وفیره بین بین دوسها دوربک واتی تهیاء جس نے مبنب ایران میں نشؤ و نمایاتی، نگرتام فاری

ونیا ی مجول موگیا، اس کے سب سے بڑے طروارسدی (م ۱۹۹۲ یا ۹۱ ۱۲۹۲۷)

ادر ما تقاد م ۱۸۷۱ م ۱۳۸۸ م ۱۳۸۱) بین نیزاس دور می سب بے نیاد و مقبول صنعت سخن غزل دی ہے ،اس کی خصوصیات بین آمد جذبات نگاری، دقت اورالفاظ کی زی اور دوانی وغیرہ شامل ہیں .

شرا و تربی میزندی کامید بند با ایر اطلب بشین به کر ما فزون به ندوستان مان کا تیا با ایر خود و تیا کا ایستر بند سستان کی سر بی وادا در حیدت و قلب نے اس میک موباد ای بعد اس کی سک نیا ان مینیتین می آنوی ، امال موباد خیاات بینیکی جارت ، نیوانی شیسین و ادوستان ساخت و فیری ، بدایا موباد خیاات بینیسین کی جارت ، نیوانی میسین و ادوستان بینیسین میسین در بینیسین خیاات کی میسین اس کی بدندی کرد بهت تروید کی بدن میسین کار با در ایسا کی اس کی میسین اس میسین که بهت تروید کی جدد کرد با سب کم بدن کار دادگیا کے اس کمینی کو فروکل کے اس میک رک بدیت تروید کی جدد گرائیا کے بدن کی کس میسین از بنا کے بدن

اس بك يس زياده ترقعبدون اور فراول كورواج مبوا عصرت اميرسرو ولوى

نبتاً گنام ہے رہے ، جب کر ہندوستانی درسگا ہوں میں ان کے مطالعہ پر امراد کیا جاتا مقا ادر کیا جار ہے۔ اس اور کا اس از استفاد کے لیا آراس میں منصوف شدہ اور اور استفادہ میں مارد

برمال بدب ذات نے آئی کھولی تواس وقت امیں شراکا نام مندوستان یس گونئی را تھا اور پیال کے شوال کی بروی کرنا اپنے لیے باحث فو سجھتے تھے۔ ذات کو ایک فارسی شاعری برگرووے زیادہ فو تھا اوران کا دورا تھا:

فادی بین تابینی نقشهای دنگ رنگ بگزراذ مجوندً اددوکربی دنگ من است

نگراس وقت فارسى مندوستان المافآلور بالحق اوران كى عظيم شهرت كاسب ان کااردوکا مربایہ ہے۔ بہرمال اگر فالت اردو زبان کے سب بڑے شاعر مانے ماتے ہیں ، تواس کا برمطلب نہیں کران کو فارسی ادب میں بھی وی درجہ ماصل ہے۔ فارسى غول كرسب سے بڑے شاء خواجہ ما قظ شرازى ہيں ، جن كو دنيا كے عظیم ترین شاع ول میں شار کیا جاسکتا ہے۔ امنوں نے غول کو ایک نیا رنگ اور مزات عطاكيا، نيزانفول في مقيقت اورمهاز كوانتها لي خيصور في عي وكري ايك دوسر یں پوست کردیا۔ مانظ تنها شاع ہی جو بچے ، بوڑھے ، جوان ، بھی کے ساتھ میل سکتے ہیں اورائیں شق وشرا بخوار ، رندویار اسبی دل سے بیمرتے ہیں سیل تن سے سات ساتدان کا کلام غیرمولی عن کامال ہے ، جو تقدی کو بھی میشر نہ ہوسکا . مجھے یاد ہے کہ جبيس ١٩٢٩ء يس محدسين شريار علاء جوفارسي ادرتركي دنون زبان كست برے شاع مانے جاتے ہیں، توانفول ۔ اربایاک آج کے کوئی دانشور ماقفا کو بوری طسرت يدر سمدسكات و مام تخلص بأفتاب (١٠١٨ - ١٠١٨) ملب كواس

کس آمشنا نبود آفتآب از حافظ هزار بارمن ایس نکمهٔ کرده ام تمینی

اردواور فاری کا شاید یک کولی فزل گوشا و جوجو ما فقا کاپیرو اور مقلّدنه جو عرب مع ا تبال اید شاعرای جوایک طون تو مأفظ کی منطب کے قائل ہیں اور غراول میں ال کی بروی می کرتے ہیں ، مثلا کتے ہیں : خون یک معاری گری ہے ہے تعمیر ميخانهٔ مانظ ہوکہ بت مانهٔ سشیراز وُاكثر يوسع جسين خال لكھتے ہيں : * اقبال نے خلیفہ عبد الحكيم سے جواس ك مقر لول اورمعتقدول ميں تقے ، ايك مرتب گفتگوك دوران ميں كها تقاكر البعض اوقات عجے ایسا محوس بوتاہے کرما قبط کی روح بھے شد ملول کرگئی ہے یہ ا قبال فرمبت ی فولیل ما آفای فولول کوساست دکه کرکمی چیل داس قسم کی غولول ك كجدا شعار بيهال نقل كيد بات إن: جزأستان توام درجهان بنابي نيست مرمرا بجراي درخواله گائى ميست أكرمه زب مرمش انسر و كلابي نيست گدای کوی توکمترزیاد شای بیست حأقظ روش از بر تورویت نظری نیست که نیست

سنت ناك درت برلفري نيست كزيست اقتال

مرخوش از بادهٔ توخم شکن نیست که نیست مست تعلین توشیرین دنی بیست کنیست

الاسمانظ فراتين نهرکه چېرو برافروخت دلېری دا ند نیم رکه آگینه ساز د سکندری داند

مر کی سشیرازی کیتے ہیں : مربی ولبری تو مگر پری داند که آدی نہ میرین شیوہ ولبری واند

اوراقبال کیمة بین: جهان عشق سرمری و مسسروری داند

بین بس است که آیگین چاکئی داند گرد دمری اوس اس اسان اندیب اور تریمان النیب کو برا جدا کمتے ہیں اوران گوانم لحالم کی طاست بکتے ہیں۔ نیز انعیش ایک شرائی اورگراہ کی شا و بتلاتے ہو۔ ڈیک کوان کی بروی سردکنے کی گوششش کرتے ہیں۔ بچے ہیں :

بهرون که رونشان و می در میان بهرین. موشیار از مافظ مهب گسار هامش از زهر اجل سرمایه دار

يك يار از محفل عافظ گذر الحذر از كو سفت ال الحزير

ي باگل في جداً إيران كى ميام ناده كل مياه و داد مياه و داد ايد او بسال داد يك در هم تري ادار آن به : چيئو نامان و الأو مكامل شده مای در اما و داد او اداره او داد ايد او در اما و داد او داد ہوئے نیز مانظ میباز ردست شاع مالم دجود ش آیا ، ہو فارسی ادب کاسب سے زیادہ درخشال سارہ ہے۔

ادوداد سے کے متعلق کی ہم بھی کہ سکتے ہیں کہ اندوں مدین میں ہدوستان بھی طوائف المولی اورکیس میں اور در تقام ہیں کا حکومتی مادوارے شامی مادان سے کھائے محتوجہ کو دیسے کے اور ملک اور افزان کا شاہر مولیا عام اگراسی دورمی ادود زبان کے عرب شدہ ساکھ والدی کا درسالشروان خالت مجام ہوا ، چوونیا کے جیشہ شاخولا جی میں شعد کے جائے ہیں۔

عالت ان برے تا ورس سے بندل نے مانظ کی علمت کو انا اورس الب،

تونیغ دلیان با نظایش همصه بس : ۳ دونالاگرانی کمیشت خود با بگزاده دوی و برگنج باد که دومش بنگا شرخسسروی گهم گرم کرده اند، آن موبر و بدایان آنشکدهٔ از ایموی با رس و دیگسی بوی خود ، نخستر سخ شیراز دوایشی فول فرد و تغنش دوال داد خالم سعی ده کادرده است ، توثیع جزئریش

شیراز دراکین از از فرد دوستن مدهان داد نام مسنی ده آورده است ، توضع مزدیکی روستای بی پیش و منشوشه مشورش را میشوان اسان ایسی در فیدند اداسهای فرده ایدیدا بیم از دراکش بدار این کیرورد میشود برورد و مروش در میزود کار بردند را بهره را بادد از بیم از دراکش بداران کاردرد میشید کیر داده این ندایش که میشای و بدرد منتفی دادی سسی دارا

ر رق عاید باسیدن فرم یه مربر . فدای مسن خدا دار او شوم که سسرا پا چو شعر ما فظ مشیراز انتخاب ندارد

والش ارمتندای کمال فیلنج آنه کندگان گذشتان داشت بردای مجهضش واحده المیان آدادی میدی واقعت بران این کار میشد ای و این آداد واداش چیزی به بیست به بیسان آدادی میری بنجه بدون آن به بیشتر وصعده بماداد دون آن این آدردگانست و افزوی الاتراک کرد بیشون اوز خوان الزاک میری الاتراک میری دون واداش و دون و وفزیکت این این این شدستش میزی بردستری و اندود واش بیری اداد و واژی

زی تاکی فیال بحشد بدداز کردیکیش در معبدالرسطیان می اوقش بهام و مشیشه اند ندایا تا بیانهساد زابنهاست : زدانگه بردیابهادانتانهاست درای روان وشس اتاکی باد کانش ایند آوادگی بادش یک تلف شدیکته بن : درایگ زنگهای بردادند بمانظ

در بانک زن کان بهر دادند بحافظ گویم بحلش باد و لیکن مپر شد این را

ما فظ کے اشارات مزید الش ہوگئے تھے کر تمام سامیانی ذوق ان کوموق اور ملی میستوال کرتے تھے اور اب کی کرتے ہیں، فائنسے موقو کی ما تفالے اشعارے بگر مجگرا متفاوہ کرتے تھے۔ جب ان سے بمیشیت موترث کے بعض معزات نے سوالات کے کر کہا ہے جاب دیا ہ

ما تصرُّ سکندرو دارا نخوانده ایم از با بجز مکایت بهرو وفامپرست

مگرمانظ کی شاءی کسی شاء کے لیے ممکن نہتی، اس ہے کر اس میں مسلاست

ادر میں مشتب اور مجاز دولان بدید آخر موجود الیں۔ نالت نے ماآغای فوادل کو سامنے دکھ کر فینسی کی این ماگر کے سامنے الیاس کا بالم پاک میں طال میں اسا دولال کا بم طرح اور بم ردیع امریح قانسیہ فوادل کے منتقب اشار نقل کے جاتے ہیں: ماتے ہیں:

حافظ ما تب برخیز درده بام (منک برمرس نم آیام را نالب چی بنامد/سپرم بذم ل رشک منگر در کرگوم: م را چینهٔ قرل کاردازگرششنان چینهٔ قرل کاردازگرششنان نالب کاردازگرفرششناک بیان ایست بولیکردازگرفردانشان ایست کاردازگرفردانشان سیز ایست بولیکردازگرفردازشاقوانست

سیان میں درآن گل مادخ نوال سرایم وبسس محتندلیب آواد برطوت بزاد ا نمست.

قودستگرشوای نعزی نمبیت که من پیاده می رده و جربان سوارا نسید

عامب قسرمه بین دورق در فورد دوم رکش سیمان که سرگابان سیاه کارا نمسته زوید دواد مزان حسنه فرد سالانسند میگرد راه میر میشعم نمه خوال نمسته زنیخ زنیم بین سید کی مای نالت درگزگریه کان مدجمان جزالانسند

د تر کوکہ چوک درجہان جزارا نمند مافظ ہے بی زیادہ سقتری فارسی زبان وادب نشر ونظم سے جانے والوں سے لیے بهترین فردیخه کونی فالسی کا شاه و اوب ایسانسید به بیس نه متدی کور ژموا بود. مات که بیده متدی کای با هم تراه کس به خرانه بین به متن مات کار در شد شده کار مروز "فریرویان جنا چشه و فائیز کمنسه"

نالتِ ایران شراح بهت مروب شد ادرایکون کی فارسی کو اصیل فادی ساخته بچر اس کرمقابلرس ده بنده سنده سنان شواکی فارسیت کرفائل زیتے دیئرخود کوفارسی فارش ایرانی سیخت شد ، نالتِ زیدندست فافاکر کی چشیم گوئی زمغیان و مهرات وقیم با

گفته خاطرغالب: د بهند داحیاش بران مرست کد کوازهٔ عجم گرد^د

بود نالت مندلیبی از کلستان جم من رفغلت پلوش برثرتال نامیرش

نالب باختیاریات زمن مخاه کوفتهٔ کرسیر بلاد عجم کنم

-------غالب از فاک کدورت نیخ پهندم ول گرفت

اصغیان جے عند بھٹراز ہے تبریز ہے مفرت ایر شرقت واس سے مشتقی بڑی، قالبت نے مفرت ایر شرقت کے کال کا حراف کیا، ان کی برری کی۔ بداوران کی فران پر قوامی مواقعی ہی، ایک خطاص مرتور افقتے ہیں: " بندورشان کے تخویدل میں مفرت بیرشتر و دبلوی ملید الآ

کے سواکو کی استاد مسلم الثبوت نہیں ہواکرکیسے و تھروشن طرازی ہے یا ہمرتیم نطالی گنجوی وہم طرح سقدی شیرازی ہے مشت بسکین اور دائقٹ تشین یہ تو اس قابل بھی نہیں کہ ان کا نام اپنے ال حفرات میں مام طوا

py

وسید کے مقل جی اپنے دوں افاضل کہوائیں، کلام بٹیں ان کے موا کہاں ہوائیوں کاسس اواکہاں ؛ انتھ اب جہاں ہم ان دونوں شوائی ہم طرح اور ہم دویعت و قائشیہ فراؤں کے چند انشار ذرنی جونائشل کرتے ہیں : خہد ۔

هسسرف بهی شب بالهی بُودم نجا شد آن برسشبها محمون بم بست شب، میکن سیاه از دود یاربها بیا ای جان برقالب کرتازه ه شوندارسسه

موسی گویت ماشقان کز جان تہی کردند تا بہت مرنج اذ ببرجان خسرواگریری کشدیات کریا شدخورویان دالی ذی گوند مذہب

خالت تسندگرمشکرتعیرصندایبهای با گردون نیا برخشست ش استوان بیرون ز قالبها

نوشا دندی وجوش از نده دود و مشرب مذابش براب نشک چه میری در مرابسستان مذہبرا مبادا بم چول تارس بی ازم بکیسلدخالیہ

مبلاً بم جون تاریسجدازم بلسلدغالب. نفس با این منینی برنتا بد شور یاربها ف –

نومشین میرکردساش نوکر و جام جم را بسست از چی خوابی درویش و ممتشه(دا

بست اربین مراب دروین و سسطه گفتی که نم بهی نور، من خود خورم ولیکن ای گنج شادمانی اندازه ایست نم را غالب

کا ٹازگشت ویران دولند دکشات فوار دورنسازد زعدانسیان فم را وکرشرب وریفان شاست نود کافی بگرکرچن سکندراکینزمیست جم را مست .

هستردد دیدم کبی زمانهٔ مرد آزمای را سازنده نیست بیج امیروگدای را روزی که می روز مضر ترشوا زهر و الآبهان قند که ریستی خدای را

دل تاب منبط ناله ندارد خدای را از ما مجوی گریهٔ بی بای بای را نالت بریدم از مرخوانیم کرین گریم و برسستم مدای را

> خشترو گنتی که بم آنوسش خیام بچه سان

نواپ نوش ممنون بردوست نهان بیست مشرّو ز توکر: دل بستدصاحب حسنی

نوش باش کریوست برکی قلب گران بیست غالب

مياب درشاخ يود موج گل از جوسش بهارال بر

پول باده برمیناگذنهان ست ونهان بیست د ترنوست دی کا هر دشود کسس

پول سنگ مرده کرگان ست دگران نیست خست و

لل اذ می پسیال می گرو آن کریان پر شود دگرست ماتی من دوازگن از کعت محتی من کر هر پرگذر سست گل ووق داست کرده از مشبتم مبرؤ آن ورق بهرگیرست غالت کشته دارشگ کشتهٔ گرست من وزشی که بدول از بگرست رزدان برگ و این گل اشاند بهم خوال بام مهاد درگذر ست کم خود گرو و بش طو خالب قطو از کرل برایش تاجر ست

زندنت بظلم گویه جهانی فروگرفت نتوان بهرجهان به پیتار موگرفت ساتی بیاری کرچنان سوخت کی نتوت کرسوزای کماب بهر ماز بوگرفت مهان بدوه ادوختر دسکین زنیکوان

مان پروه اووخروسسین زنیلوان معثق تواکهانش درآبدفردگرفت خالت

کل را بحرم عوبدهٔ رنگ و بوگرفت که را بسخن به ماشتی آثر م بوگرفت رمون چه شهره شیرینات مواله کرز بیماره باز داد و می مشک، و گرفت

ناب کے زار میں سبک مہندی اور پیشار اور پیشار نے اس کو انتہاؤی پر اور فائد بنار بار اعمار خالب پر چیسال کا جہب اثر محتا اور اعموں نے ان کی فواجل کو سانے کہ کرفوایس بھی کا مجتمعی میہاں وووق کی ہم طرح اور ہم دولیف وقائیے فواجس 'نقل کے باری میں :

بارنیخوته داسونت سخوخود نسانها آواز مرخشه بحد زاید نه فل درست ندار فتق تلایت نازچین پارسانیها آواز مرخشه بحد زاید نه فل درست ندار فتق تلایت نازچین پارسانیها در منافر درخون المهدر داشته به من شانده نفس درخون المهدر داشته بیس شانده غالټ پس از غری کیفرمودم برطق پارسانیها گذاکشت و پرس تن دوزماد ازخود نمائیها مذال زال بوالهوس دکوش بسته پیکش کوان

رباید حرمت آموزد برشعن آسشنائیها دو شاهد را ربحث نازیجدان

م نوش باشد دو شاهد را به عند نازیجیدن نگدرنکته زائیهانفس در سرمه سائیها بهستدل

واغ عشقم بيست الفت باتن أساني مرا

دي وتاب شله باستدنعش پيثان مرا

بی سبب در پردهٔ اولهم لابی داششتم شدنعس آخربلب انگشت حیرانی مرا

> میروداز موج برباد فنانقش حباب تنج نوسخوارست ببیل مین پیشانی مرا

عاسب بری اَید زچش ازجوشس حیوانی موا شدنگرزنادتسسی سلیمانی مرا درکر پیش ازمن بها بوم کسی توابدرید سجه شوقی کرمی بالدبر پیشانی موا تشدب برسامل دربازخیرے جان دیم

گربه موج افتد گمان چین پیشانی مرا بیسندل

نباشد گر کمندموج تر دی جابش را دری گیروعنای شعاد نگب متابش را زیرق ملوداش آگریم بیک بینقدوانم که ماهم چنم خفاشی ست نورآ فتابش را ذاش معرق شوخ دمیدان دویان داو نخواج دفته گذارخودک گریرجهایش را خالست پیوم دوزغ واک داخهای میدند تابیش را مرازی دور ده قشد: برق حتابیش را

ز من کزیم نود کادر دکتل از اوی نشاسم ز من کزیم نود کادر دکتل از اوی نشاسم

بهر یک شیوه نازش بازمی خوارد جوابش را

زخوبان مبلوه وزمانیخودان مهان رونماخوا بد خریدارست زانجم تاریشبنم آفتابشس را

بتدل

خال تسیم دن وخوکسته شابی ویاب هم گودن خمکن دمران کا بی دریاب وام سخیر دو مادنشس نومیدی ست سی نداست دو سروشر آبی دریاب فرمسته مجست کی یا برکاب دنگسست

رُزد چند اگر ست نگابی دریاب غالب

مالم *اکینڈوازست چرب*یاچ نہمال تابداندیشدنداری برنگابی دریاب گربسنی نرمسی بلوہ مورت پرکھرست خم فرائعت دشکن طومندکلابی دریاب غم اضراف حرکت کھائی اسے شوق

ج حروم وف بان است ری نغم را بر پرانشان آبی دریاب

نگزنناده کنداز میانهسانش ولرژد زبان سخن کندازشگ دانش دارژد چینوکست استاد نگاوش را کرجسسم بهومدازلب بوی گهردانش دارژد دربیک شیخ بهورش گذاخت چیکریتیل

يومكس آئب نهدمر برآستانش وكرزو

دار بام خود اسد دل مربه و رد قوال نساده کرزنی بوسر د انش دارند نترسدار زكستن مغدانخواسة باسشد يرادسدسراك طره برميانش ولرزو كراز فثا مدن مان شورنيست درسر غالت جرابيسجده نهدس برأستانث وازرد

برسيد داغياى تمنّا نوسشد ايم كي لاد زارنسن سودانوست ايم منثورتاج الربسرك مبدوه الد المهم برات أبله بريا نوشت ايم بَدَلُ مِآلِ سِرَكْثِي اعتبار إ بيش از فنا نقش كت بانوشة ايم

عنوان رازنامهٔ اندوه ساده اود عطر شكست رنگ بسيمانوت ايم وراج كسندسني لفظ اميذيست فربنك نامه إع تمنّا الومشة ايم دارد رخت بخون تماشا خطى زحسن روش سوار این ورق نا نوشته ایم

يمانم مرَّدهٔ وصلى كرشد برق الكن بري كلي المحيل موج الدَّاغوشم بين كالدَّاغوشم بحرت بكرج شيم نكاه اضرده مركال شد من أن أيُنام كزشوني جوهر نمد يوشم چەخواب مردم دلوار تىمبىرىم جنون دارد بيادمن كمش زىمت فراموسىشىم فراموش

اگر برخودنی بالند فارست کردن برش مراورا از مردشوارست بخبیدن در آخوشم مرنج از دمدهٔ وصلی که بامن درمیان آری کنوا پرشد بذوق ومدهٔ دیگر فراموغم

بخدم بربباروروسّال شيوه تمشادش ذگل چينان ط زحلوهٔ سرو قبا پکوشس لله این رنگ بس واحداورب مثل مخ جس كاعترات خود نالب في كياب: ہمینان اُن محیط بی سامل متلزم فين ميرزا بتدل ان کی بیروی کرنا اوران کے طوز کوا پنانا کئی شخص سے بس کی بات بڑتھی، اسس يےخود فالت نے کہاہے رنگ بیدل بی ربخت کهنا امدالتٰدخال قيامتــــــ يركهنامي نهيس بدك عالت بيدل كى يروى سد كراه موسك سق بلك يركب مناسب موگاكر بيدل ك طرزكوا بنا نانات كي يمكن نريخا. غالب بی بک بندی کے نمائندہ ورسے یہ بیان کے قائل تھے. منوساده ولم را نغریب نالب بحت چندر پیمیده سیانی بمن آر ببرمال فيل من جوان كاخاص ميدان عملا، فالت في عولى ، نظرى ، خلورى ، طالب آئل ، اور وي كى بيروى كى اور ال كواينا بينوا بال كران كربك كو أكر رامان كى كوشش كى بداين مرت ول كمتلق وواس طرح سر اظهار خيال كرت إيا: · اگرمرطسست ابتداست تادراور برگزیده خیالات کی جو پاستی، نیکن آزاده روی کےسبب زیادہ تران لوگوں کی پروی کرتام جو راہ مواب سے نابلد سے ۔ آخرجب ان لوگوں نے جو اس راہ میں پشروسے ديكماكس باوجونيكران كريمراه بطناكي قابليت ركعتا بول اورميسر براه بمثلتا برتا بول ، ان كومير مال بررتم أيا اور المنول في بحدير مرتباز نكاه والى سشيخ على وقيل أسكرا كرميري بدراه روى بحدكو جلال الان اللات آمل اورع ل سيراني كى غضب الود نكاه ف أداره اور

حلق اسنان بھرنے کا جرمادہ تھریمی مقاس کو نشاکردیا۔ نے اپنے کلام کی گھرائی سے برے بازہ رکھونیڈ اور میری کم پر ڈوارہ پائدھا اور قبوی نے خاص دوش پر میلنا تھرکو مکھایا۔ اب اس گروہ والاسٹی دی تربیت سے براکھاں وقاس چال بیس انجامی عدمہ ساتھ

خالت نے بار اران شسدا کا ذکر اور ن کی پروی کو اپنے ہے باعدے فوجھا ہے اگرت کے معرف کو اپنی خوالوں کا جزنیا کہ ، دوران کی فولوں کے متابا ہے خوالی کی ایسہ البدشین اوقات شاموار تھا کی وجہے اپنے کو ان سے بلندتر اورار فع قارے کرنے کی کوشش کی کرتے جی بہچال کہتے ہیں :

> كيفيت قرقى طلب ازطينت نالب مام دگران بادهٔ مشيزاز ندارد

گشته م نالب طون بامغرب قرق کرگفت * دوی وریاستسیل و تعروریا کانش است

اد جسته جست غالب ومن دسته دسته ام مونی محص ست یک نرچوس من دری پوکمٹ

چوں شٹازد سخن ازم جمست وہر بخوکیش کر برو تم ٹی و غالب بسوض باز و جد

زفيعنِ نعقِ توليشم بانغيري بم زبال فالب " چرای را که دودی بست ورس زود تر گيرد" غالبت زنّواکن باده کرخودگفت نظیمی " درکار ٔ ما بادهٔ سرپوسش بحردیژ" ای ساخت خالب از نظیری با تطسید ربای گوبر آور

فالت خاق مانتوان یانستن زما دوشیوهٔ کفیری و طرز مزتی شناسس

بعرض غصت نظیری وکیل غالت بس اگر تونسشوی از نامه باے رازج حظ غالب شنیده ام زنظیری گفته است نام زجرخ گرند با فنان خوم درایخ فالبسوضة جان داچر به گفتاد آری بدیاری که زداندن فیکری زفتنی آ جواب خواجه نظرتی نوسشته ام غالب خطانوده ام وچشسم آفری دارم لدتازه كشدة فالتبدوش نظرى ازتو سرد اينجنيي فول وابسفينه نازكرون

برنظم ونشر مولانا فلبورى زنده ام قالب رك جال كرده امشرازه اوراق كتابش ذوق فكرفالب دابروه زائجن برون بالمهوى وصائب مح بمزان إست نیایدیم زمن آنچه از فلهورکی یافتم خالب هم گرماد و بیانان دازمن وابستری باشد پیهم

نات ازجوش دم ما تربتش كل بوش باد بده ساز لمبترى مأكل افتال كرده ايم غالب بشرکم ز ظهوری نیم دلی مادل شه سمن رسس دریا نوال کو زات بردارظهوری باش خالب مشعبیت درخن درولیشی باید سند د کاندار فی غالب زوان طالبم آيدمياكر واشت ميشي بهوى بلبل وميشي بسوى كل غالباً عين حرين ست بهنجار بنوز موج اين بحركرر بكنار آمدو رفست بدوبیت زگفتهای مشتری صفحه را طرفا ایاسس ممنم اندرین شیوهٔ گفتار کرداری فالب گرترتی نکنم سین علی را مان نالبَ نَرْشِ مِن ان شراے استفادہ کرتے ہیں اوران کے اشعار فقل کرتے ہیں جنائج ایک مِلّہ امام بَشْ ناستے کو گفتے ہیں: آئی دریں چند روز از ریخ واکٹوب دیدہ ام بکافر إِثْم كُرِيَّة كافرىعدرال موت جنم كي نيدار ان تواند ديد، چنانيون فرايد: ازلوى للخ سوفت وماغ اميدويات زمری که در پایا ما کرو روزگار دومرى مِكْد بكية إي: " مركذشت جوش نوليشتن يالاني كدور فلوت تم كازند شدیدست، وبر که رگ بینی که برداندراور بال دراست برق شوق بی نشان

٣٢

کرودنها و دل وارو دیدن چنابخد انتهای آنزوی متقدمین وابتدای آبروی شاخری شیخ کل مویس ملویه نمرو: شیخ ساعی متراب عده ۱م از صدق بخاک شبسا

تاول دريده خونابه فشائم را دندشه

نالب نے ان بیٹر دخسوکے کا اس کو سانے رکد کران کی فرلوں پر فولیس کو بیں ، بب بہاں دو در دشاور کی ہم طرح اور ہم دویت و قافسے فولیں کے مشار نقل کرتے ہیں، ہم سے پہلی کے گاکو خالب نے کہاں تک تقلید اور کہاں ایک بقر بد ان شرک میں ا

عترف

دروی کر بافسازدافسول بدو از زل صدیشبده انگیرکربیرون ددو از دل خالت مابسست کدودل فندازخون دو و از دل

رون نایدبزبان شکوه و بیرون رود از دل

ناید بربان شنوه و بیرون رود از دل عترفی

نیزوشراب تیرتم لال قدم لووس از ده . غالب مزمن فاغ ارژونا برگ دس از ده سایه بهم درگذار قطره به مور بازده

نطنیدی آ*س که بر*میا رقم کمینه زواز کمینهٔ سا نقش آئینهٔ نحود دیره درآئیسنهٔ با

غالب في دروي على المالية

موكن نقش دول از درق سيدئه ما اين كابت العند ميقل أنيت ا

نظیری می نمود جرمای کرمگرم گزگ نواست به نکی نگفت کس کرسمنم نک نواست ایم

برمية فلكسنخ است ستبيجكس ازفلك نخواست ظرت فقيدي نميت بادة ما گزک نخ است نطیتری بحرب ایل فوض قرب دابند ما بندست دل شکهٔ با دا مزار بیوندست غالت پومیمن زسیای بشام مانندست سیگوئیم که زشب بندرفت یا میندت تنظیر در تنا نفتست مهل ربیده م دانندلا کجانفتست عاسب بعبع حشرچنین خسة روسید خیزد کردرشکایت دردغم دوانخنست امن النبيت ومحتومن خبر آريدنا كالفتست مهت با دل غمد بده الفت بيشتر كير د جراغي لاكدووي بسه بعرض بركستن كونفس بالدز بيت! بي خيالم الفت مرغول مويان داز مركيرو نظیتری چشن برای میرود مرگان نناکش گر درسید دارد آتشیرای ماکش نگر غالت درگریه ازبس نازی رخ اندایسناکش نگر وال شینه بودن از تیش برخاک نشاکش زسطربادنخلدگوش :روال برتاب زساتی ارنچد جام *ک*

عالب يقين عثق كن وازمسركمان فرسيز إشتى بنشي يابدامت ان برخيسز نظیتری دست کمی زبسة وافول نکرده کس سبتی تمام برده ومحزون نکرده کسس غالب تخ اذ نیام پهده بیرون بحرده کس پارابرایج کشته و ممنون بحرده کسس نظیت_یی بسی*دگریه گروشدن*قاب برترکش - دل کباب مراز آتش ودون برکشس عالت بیا بباغ ونقاب از رغ مجن برکش را مدود اگرخن ثود ور اور کشس ىغلىتى اگرتونىشنوى ازنال باى زارمىيەمظ وگر توننگرى ازمېتم بسشىكبارمىيەمظ عالت مراکه باده ندارم زروز گارحی... حظ ترکهبت و نیاشامی، از مبارچ حظ نظیری رفیق برنکند در رو تو کام رفیق تا دل زغم آزاد بچوبیت پتیق غالت بگونه می نه پذیرد زنهمدگر تنفریق ستجلی توبیددل بهجو می بجام متیق نظایّری کتشِ ویبا چیستان کشید فزنگ – که زمن برد دانیش و فرهنگ غالت ای ترا ومرا دریں نیزنگ درست دول بمه تنگ

شده مه درمه صابست خورمشىدىنە رشكى كرچنس در تب وتا ېم د مده وېم منع زېخشش په مساب ست حان نیست کمررنتوان د ا ظهتوري دوش آن بی مبرخود رنجیدو رنجیدن نداشت بى زبانى مدرو مى گفت وبشنيدك غالت قريب رنجيدن نداشت جرم غيراز دوست پرسيديم ويرم تا تكبت چيني سن ازمغز د ما ند مسرخي عجرس ودامان نسيم ست غالب دُدقِ طلبت جنبشِ اجرای بهارست شورنغم رعشهٔ اعضای نسیم — خلبوری کی دست شان بما پرهٔ میش می رود آنهاکه خوبلنت غمهای او کنسند آنایک وصل یار بمی آذروکنند بیرکرخویش را بگدازند وا وکنند یںستم روا وار د

عائب دماغ ابل فنا نشهٔ بلا دارد بغرتم ارّه لمسلوم پر جها دارد طبوری من د زکوی تومزم سفرددوخ دردغ هم کامن وخبرایی خبر دروغ دردغ عالب اگر به مرکزاری بنازخواهی گششت نه برمه دعده محنی مرمبر دروخ دردخ خلبودی کرده نیل بیل گلبرگ من روی نزال سیرخاط کرده یادش در مهارا فتاده ام م بعالم زابل مالم بركنار افت ده أم يول الم سحد بيرون از شار افتاده أم

بلالى يغتاني اسراً مادى (متول ٢٩ ٥٠٠٠ ١٥٢٩) كادلوان مندوستان میں بہت مقبول موا اور کم از کم بارہ مرتب مطبع فال شورے بھیپ کرشائ ہو چکاسٹے غالب کے بہاں ان کا ذکر توبراہ راست شایر نہیں ہے ، نگر اس بحریش حسب ذل ہم رایشا وقافيه اشعار صرور ملتة أين ا

هندی بشکر آنکدشاه مسینه مسین میسد موتست مراب اد خاکب دادهٔ و بخواری دادخوایی دا چوبیدادیته شان توخون کمی توان کودن به چار برفطری میزندخوان بی حکست ای را

بماناكز نوآموزان درسس رمنی زا بر بدوق دعوی از بر کرده بحث برگنابی را

برگاز دام زیرمیسن سزنجنبید کری برم در این آب و بوانیت

عالت مینای می از ترندی این می گدازد سینام خمت درخود تحویل میسا نیست هنان المسترست مغیراز تفس ما مسیح راب سوخت آیفس با مسید عاسب نوش وقت امیری که برآمدموس با شد دوزنخستین مبدگل تغسس با هندین زواغ عشق پَهن نوشِیدزارم چرته بی را سر ژولیده ام برُواز میان صاحب کلاری عالب ق**ضاً آئی**نه دارعجو خوا به نازستای را سشکستی درنها دسستی ادای کی کابی <mark>ا</mark> حزیت بیکرچل میج زنددم زصفا سیندُ با سموریت کین بمربهرست درآ پُیشدُ با غالبً موکن نُقشِ دونُ از ورق سيئرُ ما ای نگامت العنب صیعتل کمیٹ ما حذیت ترقی که مرا استخان زیمهش غم برنگ پنیهٔ داغم ز آستیں پدلیت عالت نگه مجیم نهان وزجهه مین پیداست شگرفی توزانداز مهرو کین بپیداست ھەتىپ درماندۇ سامان تېرىرىستى خويىشىم درداكە ئگىرندزمانتى دل دجال بىچ عیاب ای حن گراز راست نرنجی مخنی بسست تاز این بهرلینی میه کمر بیچ و د پان پیچ مهم

ھندیں خرد بہا ہبوایت دل سسکینم کرد مستخبع باد آور من خاک سرکوی تو بود ا غالب دوست دارم گرمی راکه بکارم زده اند کایی بهانست کربیوسهٔ درابروی آلولود هنین بی تو در پیرمن نامیه فارست بهار همینم نمور ترا گردوغبارست بهار عاسب مژده ی ذوق خرابی کربهارست بهسار خرد اکتوب تر از مبلوهٔ یارست بهار بی مطرب دی چیم تری را چرکسندکس بیانهٔ خون مگری را چ کسند کس عانب بگدافت دل از ناله گرانیم پس نیست بهوده امید ، نزی را چه کهند کس حدیب <mark>چ</mark>ون شع مارا بهزیا*ن گرم من خوا بدرشدان* اسشب بجب بهشکار ای درانجمن خوا بدشدن غالب: تا دلوانم کرسرمست من خوابدسشدان بی می از قبط خریداری کهن خوابدشدان

نه نسب کامیست و خوابی ایسی طوان اندرگذاری بیمان ایکسست اندختا دول خشان کارای جده اسب مجه این عمل تا در بمردوید و قانیخوابی نوشد کلیویر چراک و بیمان برای سند محلات شوار کشوان شده اداریدان کند مثافرات و در آمان از داند تحقیم مرجوع خاطر خاطرست و انگرای بر مثابر اگرشت: در ترا ما

نظیری طاعتِ انیست فیراز دریش پندار استناریا ظبوتی درممیت آنچری گوئیم اول می کنیم پارهٔ بیش است ازگفتار با کردار با غالب گرسانی مست ناگاه از در گلزار ما سنگ ز بالیدن درمة اگوشهٔ و ستار ما ظهودی صاف کوژنی از گودی پیاسند به مساح نودشیدمغال در بیخاسنه با حذیب داغ سودات تودارد دل دلواسنهٔ ما کسرلیک زند بر در بخاست، ما غالت ارزه دارد خطراز بیبت ویرائهٔ ایسیل دایای به شک آمده درخانهٔ ما طالبآملی خدایا برسرنازاً ربا ماکع کلابان را سمجفروبرما فنتسیکن مبادد ککابان دا بیت ک البی پاره ای تمکیس رم وشی کا ال را بقد اُرزوی ماشک کی کلا بان را حسزمیں بلامث گوشنهٔ چنم ترخم بے گزاہان را مسلمہ تنج سیہ تابست ایں میز کان میاہان را خالب تمانی الشّدیمست شاد کردن ن گنادی هم مجل پنسند آدیم کوم بی وستنگایان را اس بوش بالی اور خالب سرجی مجدیم روایت و قافید شر فیل میس وسید

نهادی برولم داخ فراق پیوختی جان دا بدلسنا در ددی چندسوزی دردمندان را نويرالتغاستيشوق واوم اذبلاجان دا محمندمذد برطوفان شمروم موج لموفان وا سېرون تاست بوسه دوزجوا دفتمست بها ميخواجم بلب مېشن بنوازی شراب دا شوقت فزد دمرتبهٔ اضطراب را همچون پری بشیشهٔ در آورد نواب را سوزد زبیکه تابه جالش نقاسب دا [•] دانم کددرمیان مذبهندد مجاسب دا مستول ولم بقبلة المسلام ماكل افتا وسست مسم تراش من اذكفرغافل افتا وسست مرابالا پاپ مصل افتادست كرتاقدم زددام با مردل افتادست زمن سنى و بوند شكل افتادست مراسكير بخ في كد در دل افتادست بم مندباش ويم مابى كدور ورياى عشق

ددی ریاستین و تعربر دریا آتش ست خلوجی از بوای تعنته دشت جود فاک آن میرس تاخری فاکمتراست و تافریا آتش است

طالب آملی یا آتش ست موی وقتم زبانم داخن با آتش ست بعدادي كوينداكش داكركو ماأتش ز میشت جان نشاید بر د کونه برسوکه می بینم کمین از گوشه ای ک دور جاودال دارد ^م سار کارو بارسود وسودا بر^زیال دارد طالبآصل نم زالن فنالن وارو كرحيثت تيرمز كال ازمكم بربيتى وانماند سركه ازوردى نشاك دارد حراز ماکهای دل بدوتی مسرزمتی در تفاے رمروان وارد

ے وفی ایں تشنگ بجام ومستدح کم نمی مثود باسا تیان بگوی کرفکرسسبوکشن پر معیوی آرسوکه دیروح رفت وروکنند تابادم اذنصیب پرنون درسبوکنند زا*ں خ ک* زاہران بقدح آب جو کنند شوریدگانِ مومعہ می درسبوکنند ظلهوری دندان محسد حوصله مسیتی به بوکنند سیجون پروه برفتد در دیدن فر و کنند ساست. آ نا بح وصلِ یار ہی آرڈو کشند ہاید کہ خویش را بگدازندوا وکشند حسوسی ساقی بگو میکیدهٔ ول درمسبوکنند تا صاحت مشربان بخرابات رو کنند ببیدک روشندلان چوا نشه برهرمه رو کنشه هم در ملسه خولیش تماشای او کنشد منتقست طلسمی کر درو بام ندارد سه آنکس کر از ویافت نشان نام دارو نومیدی ماگردشی آیام ندارد روزی کرسیبر شد سحو شام ندارد جعبودی تغافل پشامیدافگن ایس مرزمین ب^{اند} که دایم بهرتعربی نگای درکمین باشد بىيىت مېست ئوكرواز دل فبار دېم امبابم باپيش شلدك برتېرۇخاشك مېين بامشد

ست . بی انداز پردازی کمندموج آگریے نعش گرداب چین باشد ددا*ج مرکشی کن گرد*لت داحت کمین باشد چواکش داخ نژهمینش نقش کگین باشد

طالب آملی صداّن گردش هیمکردل از کادبرد اضرست را بد دل سِشار برد

حسن میں تاصدی کوکہ سامی ہر دلدار ہرد سوی گلٹن خبر مربغ گرفتار ہرد عائب کو فنا تاہمیہ آلالیشس زنگار برو ازصورملوہ و از آ ُسنہ زنگار برد

طالب آصلی دل طرح بے دفائ کل پیش یارکود این حوب آشا برش سنت کار کرد یستندین دل بی جست شکایتی از روز گار کرد سر کار کرد یار فراموش کار کرد

_____ برخون کہ چرخ کرد چو مینا بکام من ہروان ڈول بگریئہ بی اختیار کرو غالب: درشک کردانی بمن روزگار کرد درستگی نشاید مرا دید،خوار کرد عب ف نسیم عثق چو برگ به من فرو ریزد میگرزنالا مرغ چمن فرد ریزد ***

حنایی چوشنبل توبطوب چن مسسرو ریزد دل شکسته اش از برشکن فرو ریزد خالت تراک طلم نازی بنرسـزه بـثا ید سمحسی کرگل بکنارچن فرو ریزو حافظ المراد المن المراد المن الفاك در دوست نثان بن أر نظیری اےمبا ازگل عطّار نشانی بن اًد دزگستان نشا پورحسندانی بن اَر عالب ای دل از گلبن امید نشانی بمن آر سنیست گرتازه گلی برگب خزانی بمن آر تعلیری نالم زچرخ گرنه بافنان خورم وریغ سر کریم بدم اگر نه بطوفان خوم ورایخ حن بیش رشک آیرش برنعمت من مالمی حسنزی 💮 در روزگار بسکه بسا مان نورم درایغ عائب مِنْگام پومسے برلب جانان خورم دریغی درشنگی جیپشتر میموان خورم درانج حنریس ادوست چورت دوجن ای پوسعت گل پیرتن داد د ل صد پاده ای مبخوبه نیهان در بغل

بهیتول عوست چون کل بروم زین بارغ مران درنبل از دنگ دامس برکم آز بوگرسیسان در بنیل

عالیت دانش بری در باخة نود دازمن نشاخته شده درکنام ساخته ازخرم نبهان درنبل تا پاس داددنولیش رای درگریبان دنخق شخستی بونتی دانش میش کل آزیبان درنیل اس دریعت د وقانیے نئیں سے بھی فول قدی مشید کی کی چے دم ۱۳۳۷/۱۰۵۲ جس کا مطلع بیبال بیش کیا جاتا ہے ، خالب نے متماً قدی کی اس فرال کو بھی سانے رکھیا مدکانہ : دارم دل اماچه دل،صدگونه حراك درنغبل همچشمی ددل دراستین اشکی د لوفال: درنیل عرفت تنها ز دلقِ خود بمی ناب سشسة ایم الموس یک تبیله برین آب سشسة ایم ، مطیری امروز آپ دیده ندارد اثر که دوسش سمنی گریه را بشکر نواب سشته ایج عاب شهای نم کرچېرو بخوناب مشسته ايم از د پره نعش دسور خواب مشسته ايم نظیری مال خایش بی سروبی یا نوسشته ایم روز فراق راشب پلدا نوسشته ایم بسيدت رمز اذل كرصدعدم انسوى فطرت است پنهال نخوانده اينېمريدا نوسنستر ايم خالب تافعل ازمتيقت ِامشيا نوشت ايم افاق دام ادون عنقا نوشت ايم مطیری بمیش*رگری* کنی در آمسستین وارم سنرخ ز*برفروششرگرانگ*یین وارم

طالبانهی تن می المبات تن می می می دراستین دارم می دراستین دارم ن من مندنتی گر نباس وین دارم سنبخته کافرم وبت در آسین و ارم معلیوی پرنوش است.اذود کمیل مرحوت باذکرون سمن گذشته گفتن گلائد وراز گردن من گذشته گفتن گلائد وراز گردن حزیب مراه جلوه ات رابعد آرزو گرفتن کی نیازمندی بنسدو وناز کون غالب: ميغمار مجبد گرفتی زمن احتراز کردن نستوان گرفت از من بگذشته ناز کردن عرف گر بدل نوکش غنودی می^{غمس}تی کی توگر شناد بود می می^{غمس}تی

سمیص بیدام و بدنسل توددجال مهاریم برگرفدای داکر مسیحای کیسست ان شمرامک داده اس زاندیک دومرسد بشد میک بزدی کی شواجی نالب بریهب زیان اثرانداز بوری بیری مانسبک نام پیچیا اضادین آمیکله.

قتى مشهدى بى اين ز لمانے كرارے شعريس سے تھے . فالب نے ال كى فول كيسترتا بخروش آورم ازبدادبي قدييان بيش تو درموقف ماجيطلبي رنت الخواش بين زمزم د بوالبجى مرحب سيد كل مدنى العسديل دل وجال با د فدایت برغمب خوسش تقبی فالب غمرده رانيست دريغ سزدگ جر إميد ولاي تو تمتاي بهي ازت دتاب دل سوخت مّافل نشوى سيّدى انت حبيبي وطبيب قلبي . آمده سوی توصت دی پل دربان طلبی تمام بر مونی شعراک طرح محمود شبستری دم ۲۰، مر ۱۳۲۰) کی مشنوی گلشب راز في فالب را الردالا ب، چنائي ديا بريوسي بن ايك مكر كه بن : ای سوزوساز ضاوندگشن راز فرماید، سیت: برآنکس داکر اندر دل شکی نیست یقین داند کرستی جز یکی نیست غول کے بعد غالب کا دومرا بڑامیدان تصیدہ ہے،جس میں اسفوں نے الورسی رم ٢٥٥٢ ٨٨. ١١٨١) خاتاني دم ٥٩٥ م ٩٩- ١١٩٨) اورعرتي كي خاص طور -بروی کی ہے ، نیزال کے قصیدول کوسائے رکد کرقصیدے کیے ہیں اب ہم ال کے تعید ي معلمول كوان كريش روشوا ي طلعول كرسائة بيش كرت بي، الزرى: زان بس کر قعناشکل، دگر کر دجهان را وزخاک برون کر دقد اس امان را صبابسبزه بياراست واردنيارا نوزكشت جهان مرغزار عقبى را شريرفتنه ويرمندا ويؤفاست تيدومدرجال باندادت كاست بكم دعوى زريج و كوابى تنقويم شب چبارم ذى مجترست تايم

ای فحسند کرده دین حسیدا اذمکان تو ^{*} دی پشت مکب وردی جهان آستان تو ا ____ ایشسس دین دخمس نلک آمتان تو اے صدید ملک وصدیحهان آستان تو عالب پول آنه مخم ورسمن آئین بسان را آواز دیم مشیوه را جهنفسان را دی که گشت نوامیدی تماشا را سیده سسری غازه روی ونیارا دوش در مالم معنی که زمورت بالاست مقل نفال مراریه در و بزم آراست ------اےبرتر اذسپېرېلندائستان تو _ تو پاسان ملک، ملک پاسبان تو معاف المسارة مع المسابية كمراجرو درآن أكت بيدابيند مرجع سسرز گلشن سودا برآورم وزمور آه برنلک آوابر آورم

برج سسدنگسش موا براتوم وزمورگاه برنگ آوایر آودم ننابیشکس بردم شکر پیست نیال ترجید از ناخییت از دالادییشان میروان چل گورکار یا بیشند یکامل یابه فراترز قریا بیشند فرام کریمی الرزول مردکارم ودوازخود وفران دکاوند کردم

ببركس شيوهٔ خامى درايثاراست ارزان زمن مدح وزلار از اتن برا تنجينه اختان عدفی زهر گلی که جوای دلم نقاب کشاد ه فلک بگشن حسرت نوشت د داد بباد عثق کوتا منسرد بر اندازد عود شوقی ب مجمر اندازد آمد آشفته بخوایم شبی آل مایهٔ ناز بردکش جر منزا و بنگه مبرگداز رفتم ای غم ز پی عرشتابان رفتم بشتاب ارالملبت بست دُمن إن رفتم بازگلبانگـــ پریشان می زنم آتش درعندیسبنال میسسنرنم ای متابع درد در بازار جان انداخت. گوم بر سود در جیب زیان انداخت ز خود گردیده بربندی برانم کام جان جنی همان کزاشتیات دیدگش زاری بمان بی دی کرشکر غرصت کشد بخ نخواری دلم بنال دید منصب علم داری عالب گرمرادل کامنسر بود شب میلاد کنظمتش د به از گورا بل میلان یا د دادکوتاسستم بر اندازد طهرج نوحسرخ دیگر اندازد

يافت أئينة بخست توزودات برداز المدككة بدي حن خدا سلا بناز زخمہ برتارِ دکئیے جان می زنم سمس میر داند تاحیہ دستان می زنم ای زدیم فیرخوغا درجهان انداخت گفته خود حرفی وخود را درگمان انداخته بیا در کر باتا آن تنکش کاردان بین که دردی آدم آل عبادا ساربان بین نغان كنيست مرد ركب داس افتال ببندخويش فروبانده ام زعسرياني مراد است پس کوچید گفتاری کشاده روی ترازسش بدان بازاری

کچه طریس ایسی می ایس برد در ساز ارشا و دل نے تعدید کیے ایس اب بم زیاری ایسی بم طرح اور بم قاضید و دولیت تعدیدات کے مرحب مطلبوں کو تھا کررہے ہیں :

النورتگ ای میشامدهٔ تازه ز دست. تو کرم را

اقبالِ کرم ی گودار باب بم را سبمت مخورد نیشتر لا و شعم را آدارهٔ غربت نتوال وید صنم را بری ذات تو مات صفت مدل دکرم

اننودتی دوش از درم درآندمرمست دیمرار بچون مردوبخته وبربخت کر ده بار حبن منک و دتا کرد کردگله اقبال را بوعده دف کرد روزگار عب می تا بازم از دصال جدا کرد روزگار باروزگار شوق چپ کرد روزگار عامب شادم کر گردشی بسندا کود روزگار بی باده کام میش روا کرد روزگار گرد آورد بشکل فرکس با د را بهار تاشیودسیان شکه بهادرشود سوار النوری دئیں مشرق دمغرب ضیاد دین منعود کہ ست مشرق دمغرب ذعدل ادممور عمد فی سپیده دم چزرم آستین بشع شعود شنیدم اَیتِ لا تقطواز مسالم فور غالب تملی که زیوسسی راود موش بطور شکل کلب علی خال دگرنمود ظهور التوری جرم خورشید چواز توست. در کید محمل اشهب روز کسنا و به شب رلار مِل عبره پردازجهان رخت کشرچ بر محل شب شود نیم رخ و روز شومتقبل عالب وقت آنست كرخورشيد فروزان مريل كرده آينده گراينده بفر گاه حل

سامای مبرم چل کل بندد آه دود آسای س چل شنق درخون نشینزیژ پرشب پای من عرکی مبحدم چان دردمدول صویشیون زای من سسمان میج قیاست گرددازخوخای من عالت نال نی ترسم که گرده قعر دوزخ های من دای گرباشد تیس امروزمن فردای من الؤدی سپاس ایزد کاند دخمان دولت وجاه بے کام باز دربدی بصدر مسندوگاه عب فی ز تاب شفهٔ مهرس ایه بهر پناه سزد که بگسلداز شخص و پیش گیر د راه غالب زی زخولیش نشان کمال صنع الهٔ سمراج دین نبی بوظفه بهادرسشاه نالب كرزائة كسكة آتے تصيده اودفول ميں فرق كم مونا كيا. فالب نے اپنے دمین تصدروں گوفول كبركر ياد كياہے ، جيسے كہتے آيں : خودفرونو اود بكتار سند ناسان جات كيس خول اونونو كہا ہے ، تار

در مقد المروز کرد بادکیا به بیسه آی آن از این کافران کرد بادکیا به بیسه آن از این موست خود و فران اور تبایل با است خود و فران اور تبایل برده کرد است و در کمه دار بید از بید و در کمه دار بید و در کمه دار که در و در کمه می مورد خوان به دارشد آن بیش بیش بید و در کمه در کمه در در کمه دارش و در کمه داد و در

غالبَ تصيده را بشهارغول در آر وزشه برمي فول رقم انتخاب خواه بر ساز دل نوازی تحسین خسسروی ای خسروی نواغرل از بر گرفته ایم نظت می نوخنسر درنمیال بیاموزم آئین سرملال زلال نیم کز نظت می بخواب بنگزارِ دانش برم جوی آ<mark>ب</mark> خول دا چو از من نوانی رسید زوالا پسیجی بجانی رسید نباشم گرادگنج، گنجم بس ست سنم گرچنین پرده نج بسست وستنبويس ايك جكر رقم طرازيس: " والسش مجنور مخبدا زراب مي كوية

چه نیک و پی بر درجهان می دود ندانم کر کیتی چسان می دوده اب پربان بم دوایس بم طرح مشوایی کوسامته ساخته چش کرتے ہیں : نطابی گذیری مون الاسار بسسم الشدادهسشن الرصیع بست کلیب. در کمخ مسیم خالب دردوداغ دردوداغ

یی تمری بزرگری پیشد داشیت. در دل محوای بنون دیشرداشت رنگ داد پود جوان دوستی از خسروان ناده کشس رادش مندوستال

تبنیت میرشوال باز برانم که بدیب ی راز از اثر ناطقه بسدم طسراز

نظای نسرووشین مندادندا در توثیق بمشای نظامی را روتمقیق بنسای

مشنوی ولایی بنام آبی محویرش ایاز سسند نخس بخانهٔ نازو زیازست غالب

غالب عالب

نش با مود درمازست امود نموشی مشررانسست امود ویبای نشومهم برست و بعنست افر (مثاه اددی) بنام ایود ذبی مجسعود داز شگشت آدد تراز نرنگ انجاز نشامی

بن<u>ت پیکر</u> ای جهسال دیده اود نویش از تو هیچ بودی نبوده پیشس از تو ا غالب ادمخالف

ای تماستانیان بزم سمّن وی مسیعا دان ناور نن مشوی بدیان ای دقیعت ادیشان حق پرستان وصدلت کیشان

> نظ شرب نامه (اسکندرنامه)

صرف مراه می در است را خدمت کید خدا فی تراست خدایا جهان پادشا فی تراست دا خدمت کید خدا فی تراست

عالب ابرگهسربار سیامی کردونامیه نامی شود سنن در گزارش گرامی شود مشخری

ورس سنال نواب عالی جناب بردی زین نیرست آنتا ب نامز منظوم بنام جوبر دفا جوبرا از تو عشع دور باد ولت سرخوشس ادهٔ سور باد

وفا جوبرا از تر عنه درباد دلت مرتومشي باده سور باد مولاناجلال الدين دوقی بشنو ازني چون عکايت می کند و در جداتيب شکايت می کند رو مناشق

رشنو ازنی چول مکایت می کند وز جداییب شکایت می کند مروز بیش من <u>نم کز خود مکای</u>ت می کنم از دم مروی روایت می کنم

تزیلا آنین آلمری خزه یادان داک این ویون کتاب یانت از اقبال ستید نخ باب ترجز دیادانسیاح

ای ضا ای داوری کو بر کثار از درخشیدن زبان ایا مداد

آغاز *ترجیُ* منا<mark>جات ایام زین انسبایرین</mark> باالهی قلب من تجوجب و تنگ عقل من منوب دنش

من وجب من المسائل المستوالية الم

ہے اور جھے تھے جی در سے امراع ہیں ؟ ای کر در تصبیح آئین رای اوست ننگ دیار بہت والای آو

کس مخر باشد بر گیتی این ستاع نخواج راچه بود امید انتخاع

گرزایش می رود باساسسن چشم بخشاد اندری و بر مجن ماهبان انگستان را نگر شیوه وانداز اینان را نگر تاچه آمینها پدید آورده اند آنچه هرگز نمس ندیداورده اند

یہاں ہم آئین کہری کے میک در طرز نکارشس کے متعلق ذیل میں حرصت مک شخرامهار کے خیالات اور الفاظ کے نقل پر گفایت کرتے ہیں. نیز اس سے حسدان اور افغنس کی مغلب کا الذار نگا یام سکتاہے:

" مٹر*دیا تج*دد نیڑی در مندوستان"

ورمباوستان نفىلا بتقص وفساوني فأرسى في بروند وقديمترين كسي كرباين عيد متوم كرديد و درصد و اصلاح زبان براكدم دى بود فوق العاد فوسوم برمشيخ

ابوالنصل قديم تريكس است كدور صل دفيم لغات دري سى كرو و . . . برآن مشدكه تابتواند الفاظع في دازفارسي بردن كشيده بحاى نفات ندكورازلفا ورى بگذارد ... و ... بتغير سبك فارس آغاز كرد د جان كارى راك در اداخ عبد محرساه قاجار ابتدات وأمروز ليبياؤ فضلاى ايران برتيميه واقعي وعلاني أنء لینی قیام درتکان دادن زبان فاری از لغات بی موجب و دخیل ـ رسیده است.

در پیش گرفت. . . . آئین اکری ور دا لرّة المعارف مندوستان آل عصر . . . یکی از لغالیس کتب فارس است . . . وبا أينكر تعمدي درنياوردن وحدمت لغات ع بي تعصبي حا بلانه . . . بخرج ني داد ،معهذ البعض عبارات اد بفارسي خالص است. وورنثر اولغات و بي ک صدی شادم ایان کتب را گرفت. بوو بعدی ده دوازده افت تمزل کردیان

يبال ينمى يادر كنفى چرب كر ابوالغفل مغل تبذيب كرودج كى بداوار ہیں، جب کر ناات اس کے انحطاط اور مغربی تهذیب کے آ فار کے سنگر یں جز لیتے ہیں۔ فالب کے سامنے فارسی ادب کی ہزار سالہ روایت موجود متی جس سے انفول نے

پورا لورا فائدہ اٹھایا بگراس کے ساتھ وہ جس صدی کی سدادار تھے ،اس سے می استفادہ كرتے رہے نيز الفول نے ايك نے جبان لفظ ومعنى كوختم ويا ان كريبال شكفتاً ي خیالات کی رنگارنگی ، ترکیبول ، تشبیهول اوراستمارول کی ندرت اور تازگی ، گزشته اساتدہ سخن سے بڑی مدتک الگ اوربعض مقامات بران سے آگے ہے۔ال کے کام يس أكديه ، آوردنهي مان كي ايك خاص امتيازي خصوصيت ان كا اينا" انداز بيان "

نات کے بدال تعتوب کے مفاین بھی بکڑت کے بیں اوروہ روح تعتوب سے

ہوں طرح آشٹنا تتے گھراسی کے ساتھ ہوسس پری کو بھی انفوں نے باتھ سے جانے نہیں دیا۔

فالب فول ، نقدیه ، مثوق سیمی خیودامنان می شون ایک منوز دنگ کے الحک عتے بنز ان اداریش ادارا از دادرصدے الک سید، ان کے مشکر کی پروان اخذا اور اندیکیوں کی برخص الکامیز انواز کی خواریشی بی بری ہے کہ کی اور پران دادیا ہے کروان سے انسان کے بہا میں اندیا کی بری انداز کے بیارات میشان کر انداز کے مشارک کے انداز کا میسان زیا ہے اعمول نے کہا ہے تھی اور انداز کے بیاے نامی کا مشارک نفائیا ہی اور کا میسان کے انسان کی تفاید اور کا می

> رنتم كرمجننگ زتماث برامنگنم در بزم رنگ داونملی دیگر انگنم

البستہ وہ آسٹ مؤ آدا کو ایٹ شایان شان آمین بیشن تھتے تھے ادر جدیثی اور احتداکیاتی شاول کے بیٹر دوری تھے تھے ، فاری خوطر شرحان مادانہ بال سبعہ مگر اس کے مکس اردون شوز نظر شرح اموس نے کہا ۔ انقلاب بریا کرویا اوران کی عظیم شہرت کا اسٹ وہ اددولی فوزیش میں ہو انجافیا سا اوروان میذبات سے کہ اوروانہ بھڑ سی چھے وہ میں ہ

ترنین اتنا در که روایت اتنا و کار دارد تن خطیر شانداد در خط در تاریخ به کر خالسینین تغییش امن ش گروه با ق بین اردو ذبان دادسیسیک خالب دو تیمن این توقارسی ش افغ که شرکت نیز در خانه کاد کلام جو اردو ادب ک کی تاریخ کا میسیم زیران معتسبه، دادی ش اس کی موموی موق ب

حواشي

۱- سبک شناس، مبلداول ، مقدمر صغرز، ی ، یا ، تهران ، ۱۳۳۱ تمسسی

۲. دانش سرای عالی تهران بستماره ۲۴، ۱۳۵۰ قديم زمانيس جنوب ايران كومواق كيته بين ، بعد مي مواق عجم اورمواق موب كى اصطلاح بيدا بوتى تاكه دونون واقول بس امتياز بوسك م. ولواك فالب مخطوط نمبر ۱۹۷۰ و ۱۷۲ نشتل ميوزيم . نئي ولي. ۵. مافظ اوراقبال ، غالب اكبدى شي دبى د ٢ ، ١٩٥٧ء ص ١٢ ٧٠ كليات نشرفالب (تقريظ دلوان نواجه مأفظ شيرازي رحمة الشعطية طبي فوكشور TE OF PITATE/GIAMA ر الطاف حسین مالی : یادگانهالب، شانتی پهیس الدآباد، ۱۹۵۸ء ص ۵۹ ۸ کلیات فالب نامه مرته ایرسن نوانی راجه رام کمار پسیس تکسنوفروری ۱۹ ۹۱۵ ٩. يادگارغالب ص ١٩٥ ١٠ كليات نشرغاك افراكشور ١٨٧٨ أَبَنْكُ نِيم (در مكاتبات كر راوتومت تحرريافيت ا الفياً أَهِنَكَ بَهِارِم . وياي ديوان فارسى . ص ٢٩ ۱۲- ایک مرتب ۱۸۸۳ میں تھیا تھا گریہ پیٹنہیں میلناکداس سال مہلی مرتب عيسا عما ياس يقبل مى شائع بواعما ۱۴. کلتات نالب د لوانی دیباجیه مس ۲۸ ۱۳۰ دستنبورمبنی، ۱۹۲۹ د صدساله بازگار غالب نمیشی م ۲۷

۵۱ سیسبدی، مبلدسوم ص ۹۱ - ۲۹۰

غالب مآلى شيّفة اوريم

جى ئىكا ئوسل مدو كارى ئىكالدول جب كاركرا بول بدم ، دە تىم كما بلاك

آدش به منطقة موتونا والإان اشاداراگا «ویکداکمپ نه امتن ایک شورند نیاز دراسب کوتون کا نیاز مند بدا دارد نیاریش و دارد نارا بین سب خالت سک لیاسی و کها به تالب ایک برتهب انهوار نه کها نشا ایماش موتون خاص براساد دلوان له پیشا ادراپ پیشسه بریمد و دیتا :

تم مرسد پاس بوسته دو گویا جسب کون حدارتیس بن شده ایس تبدیدوان کا تشایم کومش کرنیس نمایشد برخی کانیس کا بنیرویا پذیرد شاخ دوسکت بداده یک سال می گورکستان سیر برااده و ایستند خال مشیندگامدادی کی اورایش کسال واقعیات بیشناسه پیشاماتی : شیندگامدادی کام مرسست پیشاماتی :

شاید ای کا نام مبت ہے منیعتہ اک آگ می ہے بینے کے اندرنگی ہونی

ادر شریک انتراف شاوند بی دارش گرگزیا مثالی نیمیدا هواف کرید نیس کونگ باک نبین کردید که زارش این بی می می شود. مهبت مطاعد کها اس میشدند کا در مقام برستور را جوان که دکرده شعر نیسیدنال مین بالیا تقا

پی دو امار کاروپ به سیستری کی گیران دارگاری دارگاری به است بر و بین نظر خالات سیاسی می در اماری که با اگل جاگار گیرست انجسانی مهرست معیدت با به دوری به خاطران بردادی این با این با دارگاری برای با مین باران که با دون با چاهای کی دورست خاوک انتخابی با در سیستری با در استری بردان به بدر این بردان دی مطری بردان به بدر این بردان دی مطری از در این بردان دی مطری از در این بردان این بردان در استری با در این میشود.

غالت دِفْقِ گفتگونادُ دِیسِ ارزش که او رنوشت دروایوال فزل تاسطیفاخال فوش محرد قوند مرت برکرشیقیة به تعلق ش مجد اوراستواری پیدا جول بلکدان کی شخصیت کا کی اور میدادی ساخه آیا کینی شیقتر کی سخونجی ..

ها البندية بالمجامية فادوا يك المريد فادوا يك مركز و فيصل ادواس يكل بول دوليا كي توريدن وهم مدار من البندية بالمدار المنظمة المناز الإنسان المدار الما المناز المدار المد

عرصیت یاشه این معبت انجاب بوت. بهران سے باری طربت دو ورب ظرح آن که حرف جرن بارے بید مستند دوستر مطهرا، چیانچ جب العنول نے فرایا یا: مال سن جارت کے مشار میں شیفتہ ہے مستنیعتی میول

سال میں استعمال کا میں استعمال ہوں میر کا میری شاگر و میرا ابور میری کی میروب مولانا کا یہ بیان پڑھا: و زاب موسطنے مال مرحوم و فارسی میں مشرقی اور اردو دیں شیدیتش

و به به شعف علا می در بی مشرقی ادر ادر دور با میشتری ادر ادر دور بی مشتری ادر ادر دور بی مشتری ادر ادر دور بی میشتری دادر به به با میشتری دادر به به با میشتری دادر به با دار با می از می ادر این می در داد.
در اگر این این در میشتری با می مازی که فرانس این میشتری با در این میشتری با میشتری ب

تورمون شیقته سے مقیدے بی اصافہ جوا بلدان کے میچ خاتِ شواور نا قدار۔ بیٹیست کانش میں دل پر بیٹر کیا ہاس میں کئی ان بڑرگوں کی آرائے پدیا کی تین کی کتابیں برطاب علم کے بیسن بلد میسنے کا حکم کرتی ہیں ، شاہ ،

نواب کی پید شریع صن وقیج امیداراتنا" (میمومیدانی) مد. "ان کی تن جی کا تجرب ان کا مشهور پزگره گشن به خداریی می بن بر شاع کے کلام کے تعلق انحواب نے بڑی چی تی رائیں تکی جی برائیں تا کھی بنی خوال کے معامرین ان کے خاص من کے موتب وجار بھے زائت کیے زارت مالات

معاصرت ان کے مذاق سمن کےمعرف و مداح تھے . فالت کہتے بین گفتگو . . . انو " (اورالحسن ماشسی)

س، "پرسے فرد کے جو راے اُر دوخوے کائل کی نسبت کپ نے نام فرائی گڑے وہ تحقیرے مگن نہاہت تی تی ہے ہم کو توخیدت صاحب مرح می آڈاوات دائے دیکھ کرے مذسبت ہوتی ہے۔

لیکن مختر ... » (مختر) ۵. «خیدت آخری دور که بهرین نقادان ش بیش شار بوت بیرید ادبی ادر فئی نقد نظر حضیتشت کی در محق اورست بوتی سیه " را دگار میدو بدانش به " بر است نگرای این شیشته بیره به دورست موتان واقع بویسی».

(مِنُولَ كُورِكُ إِدِرَى)

م. منافریس کندگون بیره سی ترکیسه کو فری ایب ما معرف و فواب مسلمی ان میشود کا فقی بین المدیر که بین می از کا فقی بین المدیر که فقی بین المدیر که فقی بین المدیر که می این ا ادر مال کی شود بین بین المدیر که می اطار که فقی بین المدیر که ایس این المدیر که این که این المدیر که ایس این المدیر که ای

ر (الاصواب بای این است اور داران پا ایانا به ده استدادیدی عظی سه ناب میتد ناد ترکی سرس اور شواک بده میش این کار داران مان ایست مشق ترسه (ای کسیال) متند که برای اور اور این است این این میش این این میش میش این این میش میش این میش میش میتان سیست متر جوکرشا مرکده می تواند است و ادارات نسخه این میشود. «این میشود» و ادارات نسخه ادارات نسخه این میشود. «این میشود» و میشود این میشو

 به الدارات با با باق میختن فروع ای اصریم شده بازنده بین مدهندی کندا کاده برد. برد بازنده بین با بازنده بین با

اک آگے۔ سی ہے سینے کے اندیکی مولی الغرض اوصابتا وفكر كرري يق . . . إدهريس اين غال كمل كرر إحما تتيجه يه مواكد بهسنك بين استاد اورشاگرد دونول كى نولىي كمل بوكسين " دائغ ميسلنى كامصري "ال دې ب بوت يتتك درب الش تعلى كا زبن كوايك جيشكا سالكاري شوشيقت يري متيد ك نيادتنا.اس كامى ايك عرع وافى "كلا استوادك اورتوادد عرف برع دار نہیں ہے بھرشیفت کو الزام کیول دیاجائے ، گر بھر کی عقیدت کی بنیاد متزلزل مونے لگی۔ اس رمزيستم يه مواكد اختاك بار ين شيئت كي راء الجي زلمي، ادريم النتا يركام كري تح ادنگے کو شیلے کاببار ،اعتقادار کوالگیا۔ کپجس برخمین کررے بول (مرامطلب ب سند کے لیے ، وہ آپ کا مجوب شاع ہو یا نہ جو، برومزور بن ماتا ہے۔خواہ پایان کار مدنكاد عقيق أب يم مذب بيرو برستى كونتش إطل ي كيول ركرد، تاجم محورى درک بے آپ کے ماری بروا مخالف آپ کو اپنا مخالف لگ نگتاہے۔ بلذا بہال مجی سے كريدلك في كرا وشيفت كرانشاك إرب ين يكس بنياد يراكماك ي صنعب سمن را بطريقة واستغ شعرا تكفية الريداس ك فورًا بعدي يمي فرماديا : * امّا ورشوعي طيق وجروب

ذين او سخية نيست " يكن ال ي رائي رائي بيس بكد لؤاب اعظم الدول سروركى بي جن كا عمدةُ منتخذ شيفت كاسب سے بڑا ما فذے وینانچہ اب ہمیں اینا ہم قائم رحمت کے بیے شیقت کے الزام کے روکی تلاش مولی سب سے پہلے مولانا محرصین آزاد پرنگاہ گئی جنیاتی فراياتنا: " والمصطف فال شيقة كالكش بدفار" جب ديمة ابول توفاز ميس كثار كارتم دل براكتاب سدموهون كمال من لكية من بيح صب من را ... الخ اليكن ترآد شيفت ك خصيت ات مرعوب تقى المول نه نادان را دانست ؟) زموت وَلِ شِيدَة كَ تَارَيدِين الم تورويا بكرانشاكو بها يرجى ثابت كردكها يا ظ مادو وه يوس ي كيول. چنان بدادم ادم ايوس بوكران بزركون كى طوت رجوع كياجن كا قوال زوى يبل گزريك بين سب في شيفت كواپيف زائ كابېترين اورميترترين ناقد ثابت كرف كي يوي بين آيا، بيروي مجه لكه ديا معلوم بواان سب پر د مالى سيت ، مرزاغالب كا شرسلاب حسى حققت ممنى عنديده نهين الركون ببت تكريفا تواس ف ملآ كى مندكود رامبالغ كدما تدنقل كرديا اورس تجرب نبايا مقاكر تعقيق بين سى سناني بكريمي ا العالى بالول يرب تصديق برايال لـ أنا خام كارى ب جيناني بم الندكي كركفش ب خار اشال کواے مال کے،سب بزرگوں نے شیقتہ کی تقیدی عظت کی بیاداسی پر کوی تی لیکن اس سے بیلے کرمطالعہ کے نتائج ہے آپ کو آگاہ کروں چند نقرے ان بزرگوں کے اقال کی نسبت وف کرنا مزوری ہے جن کا توالہ پیلے دیا جا چیکا ہے۔ ان میں رام پالوپ کسینہ ادر ڈاکشرعیادت برلوی کی آراسی نے زیادہ مفسل ہیں۔ افی سب کی باتیں انحی بزرگوں کی انول میں آگئی ہیں ۔ان میں می واکٹرعاوت بر الوی کی راے قابل ورگز ہے کہ اوّل توال کی این کوئی رانه نهیں، دوسرے وہ الفاظ کی معنوت یا اہمیت سے بخبرایں. اطناب بيا ان كاشيوه به اور تكرارب ماان كاامول حيان مران كى كوئى تصنيف الش يجي س كا برتيسا جلدوي جو تاب جو بيبلا، يا بحراس كا عكس بينال مديات رام الوسكسيند ك قول مع شروع كى ملك.

سكسيد صاحب في زعم توليش كئ نئى بايس بتال بين (١) شيَّة شاور

زیاده ناقد کی حیثیت سے مشہور ایس اوراینے زانے میں بھی ان کی بہی حیثیت تھی ۔ پیرکا قلط بعد شیقت کی برهیشت شاء میریمی که شهرت متی . بیشیت ناقد انفیس موا ، دانت اورمالی ك كون نهيس مانتابلك كونى نهيس بهيانتا عقاء اگرا يف زاف يدس ال كى يدشهيت موتى تو کم از کم کوئی اللہ کا بندہ تو خدالگتی کہتا جمعضن بے فاراخری تذکرہ نہیں ہے،اس کے احدامی كى تذكر على كل مبك بول كى تعفيل يس جائ كاموقع نهيس ، عرف چندنام سن يعيد ا. طبقات شوا بند، ٢- تاريخ جدوليد، ١٠ أ الدالصناديد، ٢٠ كستان سنى ۵. شع انجن ، ۲ طور کلیم ، ۵ وصح گلش ، ۸ پرزمسنی ران سب کے مصنفین نه صرفت شيفت كم ما على بلك كى توال سيبست قريع تعلق ركعة سخد. شالكرم الدين، شيفت ك استاديماني تق الواب مديق حن فال شيفة كروي دوست تق ال ك بينے نو الحس مال مصنف طور کلیم شینت کو اینا استاد معنوی مائنے تھے، اس کے اوجود کسی بزرگ نے شیفتہ کی تقیدی بعیرت سے متعلق ایک تبلہ بحی نہیں اٹھا کیوں ؟اس لیے کہ ا بنے عبد ش شیقتہ کی پر شہرت متی ہی نہیں۔ دس رام بالوسکسیند نے دوسری باست یہ کبی ك كشن بناراك مبوط ومشهورتصنيف بي ببال تك توشيك ب ليكنان ٧ يه تول كمي علافهي يرمني به كر مهر منزديك ده بهلا مركره يعس بين انصاف اد آزادی کے ساتھ اشعار کی تنقید کی گئی ہے " داس ایک فقرے نے تیرے نے کرمضمنی تك كي تذكرون كي وقعت متى كردى انعاب كي بات معن ألاكش سخن ك ييب البتر آزادی کی بات دوسری ہے، اس برآئندہ بات ہوگی ۔ توبیہ عال ہارے سب سے سیلے بكراب كر ك دا مد ورخ اوب كا و ببال جيل جالى كوعمداً نظر الدار كرويا كيا جكراول توان كى تاريخ ادب ايمى كميل نهيين مونى ، دوسرے وہ ايك خاص زاويے يہ انكى مارى ے) اگرادب کا تاریخ نگاری ما فذکو کسٹکا لے ، چیاتے پیشکے اور پر کھے بغیر معن اس بنا پر كر " نالت ايسا ماحب كال اين اشارى احيالي اوربراني كي كسول الواب مساحب ك بنديدگي كوراروياب اب ملط اورگراه كن بيان دسكا، توادب كم طالب طون كا كيا بوگاه و إ ناك الواب كي لينديد كي كوكسون قرار دينا، توبيعي درست نهيس - اسك

یے خات اور پیشنز کے تعدالت نیز جانب کمبران کوئی تیزنو کرمیا ہوگا ، جبر بعال ایم) کاؤ میں محمد استعمال کے باد الکما کا اور اللہ کا ا اللہ کا اللہ ک اللہ واقع موسا واللہ کا اللہ کا ال

اس منن این دوسد بزرگ می مکیم عبدالی جنوں نے کل رصابی عالب کے نذكوره شعر كامنهوم اور مالى يحربيان كاليك نقره وبرايات. يول مجى ان يريط الكردتون كي بي يداوك اعلين كيد ركبو كااطلاق موتلب تيسراقول بهاراي بزرك محقق الب بلكن الرحميق ميى ب تو يرضيك كس كوكبيس عد فرات بي الن كي سخن فهي كابثوت ان كاعمور تدكره مكت بدخار بصص بين برشاء كرمتعلق في كل رائس تعيي خودان كمعامرين ان كے مُاقِ سَمَن كمعترف و مّراح كيتے . فالب كيتے ہيں . . . الخ . اس عبارت كايبلا ورأخرى صنايا بكيس يتخرى جطيس مأتى كالرفيفكيث اورنالب يرشر كاللم بول رباب البتد دوسراجله مرشاع كام كمتلق ... اضافه ب. اس عامان موتا ب كسعتن فكشب بن مارى ايك ايك مطر برص ب حبي توايد اس مين برشاء كمتلق جى تى رائين لكى نظراً يُن . مُصِرْسب ب كريه جلاكمة وقت الزرالس إلى صاحب في للش بيفار كوكمول كرمين مزيحاموكا انفيس توشايدريجي علم يزبوكراس بيس كل كقية شاعرو الأفر ب ريتويس بعدي بتاؤل كاكرشيقة زكل كتف شاءول كمتعلق رائي تحيين ال بس كتنى ان كى الى الركتى دومرول الدائوزي ادران ير كى ي ي لى كتى يدموست الى بتاديدا كانى ے دیکش بے فاریس اراکا تاسب عسرای محوی تعداد کامون برور، ہے۔

مع ب ب مارور المرابع المرابع المستب مساور المواجع المرابع المرابع المرابع المرابع المرابع المرابع المرابع المر المرابع المراب

بزرگوں کو بھی کتابیں بنانے کی توفیق بول ۔

اب میرے سائنے دوالیں بزرگ میتوں کے اقوال ہیں جن کا نام آتے می طلبہ ى نبيس، اساتده مى مؤدب موماتيس. يبلدان كا اقوال ديكي و في شيقة آخى دور ے بہترین نقادان بن میں شار ہوتے ہیں ،اولی اور فتی نقط نظے شیفتہ کی راے عمز آدر بوتى بير» (ii) يرانة تذكره نظارون بين شيقة برين بيقراورمنسون مزان واقع بورً بن. يبلا تول داكشر عبدالشدكار اوردورام ول كوركه بورى كارونياسادالاساتده من. وْالرسيدعبدالله ناقدى بن مِمتَق كى اوران كى دونون فيتتين سنم بن مبتول ع برفن يس بول بس طاق بي كيانيس أتا ، الذا ان يح من من كي كينا بحد سيد طالب علم كا منصب نهیں لیکن اگر حیونامنہ بڑی بات منجی جائے تولب کٹانی کی جدارت کروں ہڑ ودكون لوك بس جوشيقة كالمار بهترين فقادان من من كرية بسء اوراكرير كرسيد عبدالشامية ان اوبی اور فنی نقط ُ نظرے مواً درست م آرا میں مدو ایک نقل فرما دیتے تومری ان ببتوں کی رہنائی ہوتی۔ اس طرح محتوں صاحب می اس بڑے مبترکی شعصف مزاجی کی دوایک مثالیں بیش فرماویتے تواک کاکیا برگومها کا خیرجوڑیے دوسرول کی باتوں کو گھنٹس مع خارى براه راست مطالع سے جونتائج بلكه اعداد وشار ساہنے آتے ہیں، وہ ملاحظہ

سر المستقد بين ما درگ متلعت الشاعقوں ميں شواکی آمداد مختلف بيد اين ۱۹۹۷ سے ۱۷۶۷ کي ميرے پيش اظر ترو ايلزن ہے وس ميں ۱۶۷۴ شاعووں کا ذکر ہے جس کي دوليتا تفعيد إول ہے:

الت: مدر ب ب ۱۳۳۰ ت ۱۸۱۰ ث ۵۰ تا ۱۳۲۳ ت ۱۸۱۰ ف ۱۳۶ تا ۱۳۳۰ ت ۱۳۹۰ ف ۱۳۶ تا ۱۳۳۰ ف ۱۳۳۰ ف ۱۳۳۰ ف ۱۳۳۰ ف ۱۳۳۰ ف و: ۲۰ قد ۱۸ رو ۲۳۳ ت ن ۱۳۰۰ ت ۱۳۰۰ ت ۱۳۰۰ ت ۱۳۳۰ ت ۱۳۳۱ ف ۱۳۳۱ ت ۱۳۳۹ فقط ۱۳۳۱ ت ۱۳۳۱ ت ۱۳۳۹ فقط ۱۳۳۱ ت ۱۳۳۹ ت وزیرا و ۱۳۱۱ اورک ۵۰ فرات ۲۰۲۴ -

اِن ۱۰۲ شاعول مین ۲۰ به نیمنسلق کونی داسنام نهیس کانی -باتی انده ۲۵ می آزرده ، دُوق ، درد ، منودا ، قالب مؤت ، میر ، ناستا ، نزاک اور دهشت دس شامول ک

41

ا. صنب ابهام كي طوف مأل مقاد أبرق ٢٠ شرسسة اورصاف مي د أشفته مونن شرا الفت تحقى (أصف) من من اورابل من عمب ركمة تق (أفناب) ٥- كية إيد منائع شوي خوب أكام تع د آفري ، ٧- ان ك ماشقاد شوول يراثر كرت تقر منائع نظى يرمبت زوروية تقر احمال ، مثابير عن عقر (افول) مركة جي ان كاشار المساقع في بوتاتها والماج، اسكة إن الناسك ول يوراشعار بهت بي، السيكن مصالك ي شعراني أو داين) والمحدر أبادى إلى الحيد بي وال علم استادى بندك بوئ بي (ايال) ١١.١١ كامن تكين وشورالكرب (بال) ١١.منامير خواس بي ودلوات المسالي نفلي من ببت اوش كتري ورافت مارشر ك شافت ااجها سلقر کتے ہیں ورقعی ١٥٠ ان کی طبع بوار ملوم بوتی ہد رسقت ، ١١ ابرو كالده ين بي ادراضي كولي كيرد رجار)، شاء قدي الام ان كاستقم به، ما دلوال بي وسرور) ٨١. شا كرم مني الغزوم ما لافن جلت بي وشوق ١٩٠ فكرشت اورصات المع گراہی سے پاک وفرآتی ، ہر شاہ نعرے تلا نہ میں ہی اور فزاستادے پرو (منقیر) ۲۱. صاحب دلوان چی اکثر نیالات رنگین اورمضاین دلنشین رکھتے ہی ا (موقت ، ۲۲. وزگفتارهامی ولچسپ اور لماحت کلام نهایت ش_مری بمعنایین بیگاز باند یں پھرنیں ومؤلی، ۱۳۳ کے ایہام ک دون مال تی (ناتی) ۲۳ کوام رُفک اورملات

ول خواہ رکھتے ہیں۔ ویفیتن) بے کل دو درجن رائیں ہوئیں ، ان بیں بے بعن کورا – کہنا ہی مناسب نہیں۔ ان بیم سکی آزادی کھرا ورشعہ سے نزاج کا بارتو بھی لفرنسیں آئا اور زبی-ان سکے لیے کمی غیر ممول اقلہ ایسریت کی مزدرے ہے ، غیر

۱۳۲ - ۲۲ - ۱۸ - ۱۱ ۱۱ ۱۸ شاع درار مین گیمدایسه بین سرستلق شیفته نیغ در دران یا زیاده جمط لیکھ بین شانل افتر ۴ " ان کامختر دلوان نظرے گزرار بعض فیالات انتہائی در درمندات

الارود فائي المجاهز المين والمواقع المواقع المواقع المواقع المواقع المواقع المواقع المواقع المواقع المواقع الد المعرف أن المواقع المؤ المواقع المواقع

مان سیاس میں میں میں میں میں میں میں میں موروں کی رائے ہے۔ استان کیا ہے۔ بہت می تقبیدہ توانی کے بدو المقدید ہمان '' دوجو لوگوں میں مشہورے کہ ان کا تقبیدہ فول ہے بہترہے، ممنی حرف مہم ہے۔ بدام فیر الکی فول تقبیدے ہیں ہیں۔ ہے بہتر'' سوتوا مہدے اپنے فول کو مہی لیکن آتھ اس ''گوال قدر '' ساتھ کو گون المسلگا کی شودا تسدید سے ایجی آول کیتے تھے آئرتھ دونائریسی ہے آو فاجویا یا اول الابصاریمی میر شوز کر سے مشقد نے باد کامسستھے ہے مرکول ہونے کا فتوا دیا ادائ کھ تو پا کہ اس فوالی پرسوں سووا کے کلام میں شال دیس اور ابی نظراس میرکدان جاڈ کسستیم " کوسوّوا کا زائدہ کو کم بھے دہیے۔ بہرحال ۔

ان کے طابعہ وہ برابراگر کھٹے ہفتار کی تجارہ ویکنٹرے میں افزاد ہور۔ * ڈرکو اللہ بند کا درائد کا مصلی کے لئے بھر کینٹر نے اس کا کہ دورہاں بازی کا کہ ایک کے کے کہ اپنے کہا کہ میں کا اس کا میں اس کا میں کا ایک کا کہا ہے تاتی انگری اگر * جراب ان کا ان کا فروی ہے جو براہ ایک ان کا میں کا میں کا ان کا ایک کا اس کا ان کا ان کا ان کا ان کا ان کا ان کے کہا کے لیٹر فروی ہے جو براہ اور کا ان کا

ر اداره با و با ماده کار خواهد به با و باداده این با در این د را در امن میزی با در این با در در این با در این با در ادار بر این با در این با داد با در این جاده مستقرع بركران نهيس مقاريدا مرجى دلميس سفالي نهيس جوگاكه سروّرين كركام كوشيخته مستقر كيته إين تذكره را فكية تواج ان كانام مي كوني ر جانيا.

و جرس ، خواب ما اداری سدم کیر این آن الدین ام اساسه من پر مستری از الدین ام اساسه من پر مستری از این ما داده می بر این این الدین ام این این می برد سازه به می برد می این این اماره می اداری این او برد می داده می در می داده می داده

۱۳. مه جمال ۱۳ ان کتاب اشار به است کردید. اگر مندان دارید برید به در مهدان دارید برید بین میکن مها با این جرید بسید اس که اور دس وال کایک شوده کو در مروب نه کندا مین. شیدت به نه کار کورید بهان ۳ م ۳ که نظر بین روی انجیس که ما با بین بین تند کرانی ای ایک شرکت تنی.

د. وحزے : معاصب (فال ایس) جوانع سے بیشن اگردا اجتماعات الشارک بیگرا چرچش فرانی کسیسینی داداری جوانسید کامیسینی میں متام بر پشیر پینید عمل کے کلی پی بھر فروانی کسید دولید میں اور و دولید می ایس ایس کے طوائن ہے بھیل میں تذکرے سے مداور اعتمال کے باروطرقت کی سرعات کی ایک کیڈر ہوگئی اسے بیٹر بھی میکسرے کے سیاول وکٹر کوران کرتے کا افزار دارگائیا

ر المشتقر ، لها بنگره نه کلسایه گروات که نظاردان می سبست میزاد به خواند کاردان می سبست میزاد به خواند کاردان می سبست میزاد نه خواند کاردان می است میزان به سید می سازند به اصاحه خواند به کاردان میزاد به اصاحه خواند به کاردان میزان م

د. کتم. " - دونول زیانول مین شرکتیه چن. پش جمها امول کدفاوی پیمهاان کی کیا درست ادونکرصائب تی " کو آادود پش ذربان کا درست می اور شکری صالمسید پیهال دوکرید مین در دوکار کیم تیم سیسر کیسیا نجیه این در درست می اورد سیسیالی دوکرید مین از دوکار کیم تیم سیسیالی بین سیسیالی این می در دولاد دولاد دولاد

مستملی : چروان اورون کورن نرست در گویدی که اداره و این اداره او این اداره و این اداره و این اداره این اداره و این اداره و این اداره این اداره این اداره این اداره این اداره این اداره ادا

۱۰ متیر: طبیعت جمی پانی تنی کئین بے طبی کے سبب اس فن کی مزوریات سے کیسرنادا تعدیقے اس کیے طاقۂ راسزد شعراسے برکداں تتے ، فن سے ناوا قفیت کا سے نقوشاہ نقیر کے بیٹے کہ لیے ہے ہیں کے پاس علم چلے نہوہ ٹن کی مزوریت سے پھر نادا تقدید مشکول ہے۔ این ناتی ہیں تھا ہوں میں میں قرید کرنے الاس ای جوری سے شاکل کے شاکل

اد. نظر : " شفردمیت بین بچهوتیون کی زبان بر بلری بین. ان اشار کیتی نظر نظر کوشوای فرادمیس کرنا چاہے: چلیے فرانست پونی آخرمیون شیلوں کے بیان، اگرائی چے اور نیان منا کے کوش فاضا وی ونہیس کہ سکتے بہیان تیرکا ایک شونظر کی زبان شیکتہ کو تغلب کرے لے منے کوئی با بتا ہے :

توہے بیارہ گدا مسیسر تراکیا ذکور مل گئے ذاک میں بھال منا افسر کنے

عالباً اسى تعمركي أراكود بيكفته جوئ قطب الدين بالمن في كمهامقا : مكثن ب خار اليف ... شيفت ديكما ... يدعزت نوالى يرفرينة واي اسب كوحقارت سے ياد ك ، ابني اوقات بربادكياً أخريس مرت دورانيس اوركوا الكريمية تأكدات براكزا دا نفوز فكر، اصابت راب، كسى سرمتا أثر ومرعوب نه بون كى صفت مع علاده منصف مزاجى كى مقيقت يمى داضع بوجائ جرآت كم مال بين تكهليد : يون از اصول وقوانين اين فن برو ناشة ، نغاب (و نغهاب ، خارج از آمنگ می سردده ، و آوازه اش چول طب ل دور رنت ازانست كر يزيراني خاط وگواراني او باسش والواط حمد مينوه يسكويا جرأت امول و توائین فن ہے بیے بہرہ تھے اوران کے نینے آ ہنگے ہے فارج سے ان کی شہرت معن اس بيمتى كران كاكلام او باشول اوراوطيول كى بند كم مطابق ب بيكن جب المين جرات كاستاد جعز على حترت كا ذكركيا تواكها: "در فن نظم از تلامة مرب سنكم (سكوى) ولوآزودرسلاست عبارت وسلامت فكرمشبور زمانه اليني حسرت ولوات ك شاكرد بي ادرسلاست عبارت اورسلاسي فكريس مضبور زباز بي بيس جرآت ے لے ارشاد ہوتاہے. * قلند رخش جرآت ازشا گردان اوست الما داستاد تعسب آسیق راودہ " گویا جڑاتے سلاست عبارت اورسلامتی فکریش اینے استاد سے بی بازی ہے گئے ہیں جب سلامتی فکریس ا خوں نے اپنے مشہور زباند استاد کو بھیار ویا ہے تو موا توافین

فن عديد بهره كيول كر جوت،

آ*ں ہُما۔ تیز ہر*وازم کہ بال در ہوا۔ مصطفے خاں می زنم

------وفی و خاقانیش فسنسرمال پذیر سکد درمشیراز و شردال می زنم او فرامیدست و من چاؤسش وار بانگ براجرام و ارکاس می زنم

ہردرزی جمیل کہ چشش مرنیش مہران رافا جیش دربال کی رغم ممدانان اشدارش حقیقت میں بم کا بالانسٹ کیچے نے رفّی و زنا آتان شیقتہ کے طام ہو بانگی کے یا نوو قالب ان کے پاکروں میں شاص یا شیقتہ کے دربان ہے مجل کم قدر مغربی جاس میں نشر زالی جاسب نا ہے کے جسے ساتھ کا معظم و انظام و

خودجانوں توہم ازخم کرنج فوا ہی ت رحمت یتی بہ لباس اجرائد، گوفئ خواج بہت دوں شہر کداد کہت ہے پار خواشتم ورفطسد آمد کوئی مصطفر خال کروری واقد فم نواست کر شدم برخداد کرک جا وائن است کر شدم برخداد کرک جا وائن است

خرورت ہے کیے زیادہ ہی تعربیت کر دی ہے ۔ جینال چے فہاتے ہیں : ··· " وانم کر دیدہ |آم ہو بین است وگر و ہے از بحت مینال در کمیں، با بهدگر سرایند کر فلانے درستودن مبالغہ ار اندازه برد و بگزاف دار ترزانی داد . ب ب مرح سخن دا تکاه کمان اغراق . . . » ب به مولانا مأتى تووه محى نواب صاحب كالأزم اورتربيت إفته تح شيقة کی زند گیے آخری نوسال ان کی رفاقت میں رہے۔ ظاہرے بیشنینیة کی نیٹنگی کا زیانہ بیتا. مكن باس دوريس جب مآلى النسع سخن بير متفيض " بوتے سے ان كى را ديسى ای ہومیسی مآتی نے تھی ہے۔ ابداال کی تحیین سے مالی کی نظریس اپنے شعر کا مرتبہ بقیا برصوعاتا وكاوران كرسكوت محمكن باينا كام خودال كي نظر كرماتام وللها الخول في شيقت كونقادى كى سندع لحاكر دى تؤكو يا اينے حق نك سے اوا موت. ايفسيس مطمون کرنے سے فائدہ ؟ یہ ایک تمک خوار کی اپنے وال نعمت کی نبعت الحد مصر وری نبیں وومر میں اس سے تعنق موں ،اگرایسے لوگوں کا کوئی خاری وجود ہوتا اور حالی نے یہ راہ محى توري افذے ماصل كى جو تى تواس كاحوال دين بين كيا امرائع تھا ؟ كلتن بي فارتو مآل کی نفرے گرا ہوگا اگراس میں ان کے اپنے نظرے کی تائید ہوسکتی تووہ فالت کے شرك بح مي من ب قارك منديش كرت ببرمال غالب مول يا مالى بن مالات ك زیراٹر ا خورے لینے بیان دیے ال کے پیش نظر وہ قابل کسے رفت نہیں خطاوار توہم ہیں . گورینے متقوں اور ناقدوں کلیے جنموں نے عالت سے ایک شعراور ما آئی کے جیٹ سائستی نقرب کوار کرکتابی ال کروالیس مین کلت ب فارکو دیجے یک کی زحت گرانبی فرال الد بوس كتاب سازى اورشرت كان طلب كارول = بي جنيس يريم معلوم نہیں کو گھٹت بے فاریس کتے شاعوں کا ذکرہے ۔ اس میں کتے شاعوں کے کلام بررا<u>ے کا</u> المباركياكياب المتن آرا دوسرول كى إلى كتن ذكره الكركى الين مجي شك ، كوفى مالمكن ب خارگ کسی ایک راے کو بھی کی طور پر نواب مصطفے خال کی این راے ابت کر سے گا۔ النداقان ارام الط بزرگ نسین م اور مرت م بین که جاری کوتاه مینی یا تعیدے کی زبان میں أرفيزي ذمن ، برداز تحيل ورطبالي في الواب شيئة عدايدايس صفت منسوب كردى ہوگئ بیرس کئی بی نہیں ، ناوانسنگی اور الملی ہے ہم ان کے ٹیک ای بیں بٹا نگانے کے موجب بنے بلکہ چاتو ہے ہے کر اپنی مہل شکاری اور تقلیدی ذہنیت ہے ہم نے اپنی زموائی کا سامان کیا اور ٹیری!

من مثل كن أينا كالص معديدة في كالان حاستان كما يكل.

ا. كلت الأهام موليهم و الجمليات الملت و فاتن امتراد أل " و يؤكل المثابات المعالية و فاتن امتراد أل " و يؤكل المثابات و فاتن امتراد أل ميد الله و فاتنا و وقات المؤلل و ميدا فاتن و المؤلل و ميدا فاتن و المؤلل المؤل

تغ تيز پرايك نظر

المال بيد ما دول بيد خاتي الموقية على الموقية الموقية على الموقية و وفي بيت خاتي الموقية و وفي بيت خاتي الموقية الموقة الموقية الموقي

رساله بارآول ملحی انحل الطائع به ۱۹۷۰ و ۱۹۷۸ و بین شاخ بوا نقاله اس کے زید دو باوانیوس تھیا؟ ناات کی فائدی کتاب قانبی بران کے تقییلی جواد کی میرکرچوا بینا و اوا موامنیوس دیوانیم قانبی بران کرمانی سند درکتا بین دجووزی اوال تی تیزاس میلیا کا ایک اردو

رسالىپ جوفالىت نے موير بران مؤلّد كا احظام حرك جاب ميں انكھا حقا۔ تَقِيّعَ يَرْتُ مُنا ذُخْرِج اَلْعَقِي مِج عَرْورى ہے . نالب بليوگول جا حقد آول مى ٣٠) يىن

ین بیرک زمانه تا پر بیمانشدن می تروندی به مالیب بینورانی احتدادل شوره مین تنی تیز کافرانه توجی با ۱۹۰۱ ۱۹۸۰ وقراد زیالی با به بیادات نظران کا محتای به . تنی تیز مین مبا به ما نور برران (ملیج ۱۲۸ نیمانشد معلیق ۱۹۷ وی معلمات سی توالیه در کے گئے

جا بیما شرویر این (تیسی ۱۳۵۶ تنظر خوان ۱۳۰۶ می ۱۳۸۶ می مستخطاعت ترواسطید ریساید ریده است بازیب موان که نیمان ترویز مولوی انسر قبل کی این موریز برای که طباعات (۱۳۷۶ مطابق ۱۳۷۷ موان که به بدی تکلی گی کی این مالات بیش تیز کا ۱۳۸۲ ۱۳۸۱ موشش قریر هزاغهای از انسان بید.

د بباخ تنا تیز مین مالت میمناند بانور سے بنا بلتا ہے کر تنا تیز مندرجہ ذیل کتابوں کی طباعت کے بددھی تحق تعق :

ر موق قاطور ران ۱۰ ماالمه نیم ۱۰ ساطور بان ۱۰ به المال ۱۰ داده کارانی

به موریران ، قالم اقالم . میری معلوات کے مطابق یام کتا ہیں ۱۳۸۰ھ نے ۱۳۸۳ھ (۱۹۲۸ء - ۱۸۸۳)

شک هیچه تین و ذکرناب می ۱۵۰۰ تا ۱۵۰۸ کیافتا تیز ۱۸۹۱ کیابیدی گرفر بول، تامل گرف بر و ذکارتام خاب می دواید خطوا کی سط نیم بوقیتی تیزکر بازار نیزکر وسید داشامت کوشین کرنے نیم مداول ثابت جوت چی زائلیت که ان دونول خطول میشاند

سے درجائزل بیری: (۱) مد، موجد درجان برسیدی مس بحق انگی ہے اور اس کے فرانات کامال برتیہ شاہر صور صفح کا کدر ایا جوں وہ حک اسدیا کا کارگزائے شاہر جوادر باقی جون پر بیشرائی کر برقی قراری بوادر باقی جون ہے کہ بھت جون یا رہا ہی ایم کارکزائی جائز ہے جو اس بیسے جو استان جوادر باقی جون ہے کہ بھت

رب " ... بنده تؤاز إن شرب خاک تورند به این سیسید یا می آنی بند اورش اس که مودن کے واب به نشان مشخد مشراب بسر تخوان نزر کار را جل باید استام باکارش اصارب بی می مواد مرکزی کارگز در با مناسب مشرق با به الکود بری اکارش ج دید شاک می که می بدیا درج کوده تم شدی می می می رواست جاب بی نامیک در کلی اس با درج کوده تم شدی مرواست بی بیسیکی شد

آناک نام خالب کے فارا بالاضلول پر الرتیب سمار اور با ۱۹۸۸ نیروند ان ایسان کی ایک می الرتیب سمار اور با ۱۹۸۸ نی کی انگین مرقوم این ادران خواب نے قابل کے تعلق میں دروز فران موری کا پائیٹ : استی تی تعلیم ایسان کی میں اور ان میں میں مادر کی تعدید میں کائی کرد کی تو تو کی تعلیم انسان بازی میں اور انسان کی تعدید جوز کی تعلیم کی تعلیم کی تعلیم کی تعدید کی تعدید میں اور انسان کی تعدید میں اور انسان کی تعدید میں اور انسان ک

پون تول. من بالبرین سب کر تیج ترکیخه دفت اگن کاس ۲۶ سال تشا. این بریخ و دادت به رویب ۱۳۱۱ هه کی بندا در برانت به رویب ۱۳۸۶ هم کرمه ۲۰ دین سال من نظم تقر ارویسالمایی ۱۳۸۶ مراکانی کارت ۱۳۲۳ ه یک جب نخیج رویسلومی تو الات

کی عرب مدال گی. ۳- تخیر کرمشلق فالت نے اپنے تھا چیں کہا ہے کر رکاسیا تھوں کے مشیقی دیمادی اور کھوری کی واسٹ ایسا ہے وقعت بھی مختی ہیں۔ انھیں این موت بہت تریب موس ہوری کئی نجیختے کی اقال

(ص ۲۸) کی مندردیهٔ ذیل عبارت ہے بین فالت کی اس حالت كى تصديق موتى ع » ... اگرچهامی پرسشین بهت ماتی مین، لیکن برها بااوراماض اورضعت مغط نهين أيحين وتتأ مبوے شام کے لنگ پر ڈار بتا موں ، لیٹے لیٹے موده کیا، اوراحباب کودے دیا، انفول فی كرايا..." م. تغ تيز كاسداشاعت ١٧١ وب مرمول الفطول عاسملواً پرساضاف موتا ہے تن تن مار مارج ، ١٨ مرك بعرضي مولى. تني تيزاس لحاظ ہے بھی اہميت ركھتى ہے كہ قاطع بريان كراد بي موس كرسلايوں غالت کے تورکر دو تمام رسائل میں میں آخری رسالسے اور اس کے جواب میں مولوی احد طی نے بوفاری کتاب شمشیر تیزار تھی تھی اے نالت ناریجد سکے تھے کیوں کریے فالت کی وفات ۲ر وى قعدة ١٢٨٥ مرك بعد ٢٨١١م ين تيمي متى . (ذكر غالب ص ١٨١) . تنے تیز کا آنار فالت کی ایک تمریری تحریری ہے ہوتا کئے جس برکوئی عنوان درج نہیں میکن کتاب کے آخری منتے ہیں فالت کے مندرجۂ ذیل بیان سے معلوم ہوتا ہے کہ تبسیدی تحریدرا تع تزكادياچ هه: من اب میری تحرر توقام مولی احباب صاف کرنس تو المن اس حار كروب اورانطياع مساكدويا عيس ومده كرايا جوب عمل بين ازاب اس طرح تینتیز غالب کے اردو و ساجوں کی محدود تنداویں ایک دیا ہے کا اضافہ كرتى ب. رباية تفتير كوشال كرك نالب كراردوريا جوس كى تعداد آث جو مالى ب تغ تيزياً فريس" التداكر" عونوان اردويس جواستفتا جياب اسك بوابات نواب مسطف فال شيغت نے ديے ہي اوران بوابات كى تاكيدكر في وافول ميں مولانا الطاف مين مالي بمي ثال بي الراس استفتاكو استفساري خط قرار ديا مبائ توما لي كـ نام

نائٹ کام ہی) کیا۔ آدروضط مٹا موانا ما آل کے نام اردوشو میں ماالت کا اس کے ملاوہ کو کی اور مبلورضا صروست دستیاب نہیں ہوائے گر_{یا} تھے تیز نااب کے اردوضلوط کی تعداد میں ایک استعماری خط کا اضافہ کرتی ہے جس کے چار مکتوب ایس میں شیقیتہ ومانی کے برممی شال ہیں۔

تخایج رئی فسار نبره این میمیس برای کان بی است خه ادورش بیمی این برا در اتحاضاست دروی کیدین خاایش قان کان کاسات قالی برای می اقلی برای نفرنیس، ابود اتحاض برای که دورسد اذخیش عدش الماره دیگا بری قالی برای کی دودش شاملی که این اقلاب بیداد دو ال مطابق که سالت کے احادث شده موانات فتاتی کان که در سرمالی اما می کرد تم بود.

گنج کراپیل فسل کا آناز موازشوی نالب کی ایک فاری ارزائے ہیں جائے ہے۔ مشوی نالبت کیا ہے خوالد اور افزائی کا میں بھی ہو تھا ہے۔ میں جوزی - - - بنے فوری - ۱۹۰۰ نیز آیک دور کے ۱۹۰۰ وقوری اصافہ ناب جوٹا کے جو سراح کرتے کا بات کے ایک کام پر مجارک والے اساس تھی کے بیگی موٹر جے سوف ہے کا فوائی نے اپ کے ایک کام پر کاروائی ہے۔

۱) بر منظم به خبروی بن تفاقیز کر منظر مبدد راکنم ریز ریز منابع از من

اس "رئع کی آخری بیت کے معرع ٹانی میں اوّہ "کے تنی تیز" ہے ۱۸۹۰ مستوح موتا ہے تو تنیا تیز کا سال تکمیل والطباع ہے ، مولا امتصاحہ میں فائسل نے اس مارے ہے ۱۹۹۸ برکد کیا ہے بودرست تہنیں و کھیاہ خالت (فاری) جلد اقرار در تیز فاضل مگھیوں ایک طبع بول ۱۹۱۸ء من ۱۱۱۸)۔ از رویت شار جماراً " یکی تلح تیز " سے ۱۹۸۵ء می کانتاہے : (یک کہلے میک سینے ہے بیٹے کیٹے کئے نے ۱۹۸۷ء)

ے ایران الرائیسلوں میں نے بینے اولوں متحق اوران کی الدید موریہ برای زششت احزائدات کے ایران آخر ایران از دادی ایران کی الاجھی افزائدات کہ دار ہے ہیں۔ حزائم السالوں الاجھی الاجھی الاجھی میں المسالوں الاجھی کے ایران السوار کیاروں الوائم کی موالیات کی استثمار کی موالیات کے اوران الاجھی الاجھی کی الاجھی کی الاجھی کی الاجھی کی الاجھی موالیاتا کی مسالوں کی مجالیا الدین اور موالی تروفائی کے انتخاب مادور کیا گئیات تعمیلاتی میں استقال میں الاجھی کی الاجھی

نالت شناسوں نے تنفی تیز کا مائزہ کے کر نالت کی متعدد فرگزداشتوں کی ٹ ندی کئے؟ جن میں سے بعض بسٹکر ئے جناب قاضی عبدالودود ودری ذریل ہیں،

وربادٍ مَنْ تَرْشِ مُالْبَ فَي بِلِينظ الشَّاعِينِ مُوتِيرِ بِإِن كُوتَا لِي اللَّي عَامِي عَوْمِ وَاردِ لِيبِ مِن الحَرِيمُ الطَّلِياعِينَ قَالِق القَّالِمِي الإمارِ مُوتِيرَ بِإِنْ لَقِي عَالِمُ 147

٧٠ تغ تيزيس فالبيت أ أفاحد على كاكتاب مويدر بان معمن چنداع المشات ك فراتسانى بخش جواب ديدين. أخااجر على ك متعددا عرّا مَنْ ك على تا يُرَادُن على التعن تنفيز بن بعض السي غير ستان الموريكي بحث كى بيجو غالب اور صاحب موتدبربان أفااحد على بيل مابد النزاع نه عقر.

م. فالت فرتخ تريل مورم النكاي فقر ع و توليد شده تكل يس درج كري، اس رجواعراص كي بيراوه مويربان من زريت فقر ي اصل يعق شكل وكيفير ورست نهيل مرية . مويدبان يس يد فقره يول عنا : فلم تباي كمنتار إرى خورو " غالب ن اس سيخ تيزك فعل نمر ايس يول فكما ب " عُم مُعَتار بايسى ربان خوروس (نقد غالب ص ۵۳۵)

ه فالبّ في تَعَ يَرْ كَ نوبي نصل مِي لفظ أَمِنك ك سعلق مولوى المدقق ير جو الزام عائد كي بي وه موية بران كمطالع ك بعدورست تابت بهيل موة. ٩٠ غالب في تنفيز كافعل نمر ١ ين الكها عدامة امن كارة نهيل موك ١٠ فالت كايد قول اقابل قبول ب فالب في قاطي بريان طبي اول بين مرمون صاحب فرہنگ ساماتی اورخان آرزو کے اعترامنات کو دہرایا بلکہ بعض اليداعة اصاح كومى شابل كتاب كياب جوبر إن قالمن كرواش يس بيل س ى موجود سمتے. قامنى مبدالودودنے نالت كاس طاز عمل كوسرق قرار ديا ہے. (آثار غالت ص به تا اس)

تَيْ يَرِكِ أَ فريس استفتاشال _ جس بين غالت ناب مصطفي خال شيفة مولانا حاتی وضیارالدین احمرفال بتر رفشال وخیرہ ہے اپنے نظ بات کی تائید كرانى ہے. يرتميوں افراد خالب كے شاگر وستے. خامرے كے قاطع بريان كے جو معترضین خود فالت کی فارسسی دانی کے قائل نہ تھے، دہ فالت کے شاگردوں کو كيا خاطر على الق حيرت بي كراتى واضح اصولى الت غالب كى سموريس نرآئى

من تقاتر که استفاعی ما ایس که تا پرکد که دادا و داوا بدندوسان هے روز نالات بین روز نالا هم روز نالات بین روز نالات بین روز نالات فی می ایس که براید و براید بین هم نظر کار در با در با براید می نالات بین روز نالات که خواجی کمان آن به می می بین بین می ب

" يغين بي كر مرقق وشفاق كن الفيس الى فدر تقديم و تاغير بين جتنى بر آن و فالب كم عبد عمد مي كان

ما من عبد الورود في المات ك اس قول كو دلائل وشوابه عند الط ابت كيا بد رئعة خالت من ٢٨٧)

التب غريج ترك وموي فعل مي مواد ي فيات الدين دم بهري سعتن المدين الم بهري سعتن المحاسط (دو يكي رأم المرد) المرشرات المحاسط (دو يكي المراسط (دو يك

عاب من ۱۱۰۱۰) ۱۱۰- نیخ تیز کی آخوی کفسل میں غالب نے مولوی احمد می کیفتل کردہ اس مصرع کو بمورد می تراد رواسیہ: تا

قراد داید: تا چشم مخالعت سیاژن به ثیر مولوی احد متی نے شرخیر تیز ترین اس معربے کا وزن "منشلن مناطر فاطلا"

ك اس معرم كوناموذول قرار دينا عمره ومن بين نالت كي دمستگاه كه خلاف ايك منسوط شهادت ب.

تینا تیزش الات کی متدد ادریمی فوگذاشین موجود این طواس متعرض <u>ماد که</u> دامن می این منعسبان کی آبائش جیوشه آشامیرسی کا بهیدت مویتر بهان که متعلق باوکیان نے براے قائم کی ہے:

سب اسب. " احمد مل بین ما قدار حیان بین کا جو از دار ملی صداقت شاری ہے وہ بعد میں بلورشاز ملتی ہے ۔ . . خالت نے مویند کہان کا جواب دے کر خلطی کی ہے۔ اضوں نے اس میں فیرشلف امورسے بحث کی ہے ؟

(قالمع بريان ورسائل متلقرص ٢٧١)

م خور برای میری دره معمل که فیزکنید به فی افزان به به فیزینیده میماند. که گفتر درساید مین دنیا کشون و تا به فیزیز و بازید و بروی بردی و در این وقت گلی بسید و وه فیراند بازیر و درکسی احد مید فیلند بری باید میشد نشد در این میکنند میشد سال میگری این کمیشن و درخی نشد اس کردانشده می در این میکنند و در و در این میکنند و توجه می این میکنند و این میکنند و این می کی تیادی عید اتا احراقی نے ایشٹانگ مورائی بنگال کرکشے مانے نئی فر بنگول کو کھٹال ڈالا تھا، خالب بنادی کے مالم میں بلنگ پڑے ہوئے تھے اور نیچ تقریمے کے ایون کے باس خروری کا جوری و تقوید ، ان مالات بن موریز بر آن جسی یا دوزان کاب سے مقابلے میں نچ تی کا کام درماز افوال امرے .

حواشي

- سه مشولاً اُردوے علی دسته دوم به طبح مبتبال د کی طبع اپریل ۶۱۸۹۹ من مهم تا مومه
 - سله على گزور ميكزين غالت نمبر ١٩٩٨ . ١٩٩٨
 - ت تغ تيز مطبع اكمل المطابع د في طبع اوّل ص ١٦٥٠.
 - تله (۱) على گرند ميگزين خالب نمبر ص ۱۳۳.

(۲) جمود نوخ خالب اُرُود : مرتب خلیل الرحالان زُوری مجلس ترقی ادّب لابور - ۱۹۲۷ س ۱۳۵۰ (۳) خالب ببلیوگرانی : مرتبهٔ دُکارش محدانصا رانشد بی گرفته طبع ۱۹۷۳ س

حفَّته أوّل عن ١٣٨.

ه (۱) تغيم شوك قالم بريان ورسائل متعلقه : مرتبه قامني عبدالودود. (٢) تُخَيِّر مشمولاً مجود نر فالب أدو ، مرتب خليل الرحال وادري مجلس ترقى ادب لامورطيع نومبر ١٩٩٠.

ت قالمع بران : غالت معلى منثى بؤل كُشُور كلمنوُ طبح أول علمور م ١١٢٠ مراسر ع مويد ربال مارسوار عصفات رجتمل آغا احد على احرك ايك ضخيم فارى

ت بنى جو نالت كى قاطع بريان كى مخالعت اور بريان قاطع كردانًا ير منى اور على مظهر العجائب كلت عد ١٢٨٥ من شافع بوقى متى . ربواز: آثار فالت ؟ مرتب: قامنى عبدالودود ص ٣٣ مشمول على كوه وسيكون

ناك نمبر ٢٩ - ٨٨ ١٩٩)

شه الطالف فيي داكمل المطالع وفي طيع اول وصوم عديتا عيلتا عدر بەكتاپ رئىۋالآخر 1٢٨١ ھەيى تىچىيى تىخى.

ف اردوب معلّ رمعتداقل ، بمل المطامع د بي طبح اقل من بهر

اردوب معلى رحصة دوم علي مجتبال دفي من عهم تا ١٨٠٠ تيخ تيز طيوادل ص ٢٦٧٠.

اله ايمناص ١٦٦ ٢٩٠

تك ابعناً ص ٢٢.

الله يتن تيزم شمولا قاطع بر إن درسائل متعلقه ص ٢٨٩ وبابعد. الها بيمثنوى اب كليات عالت وقارى ملداول مرحدُ سيدرت على ميل كمولا

مجلس رقى ادب لامور لميع جون ١٩٩١ ويس غالب يح فيرمتداول فارى كلام كاطور مرشائل كملى كئى ہے۔

لله منتول اذ تن تيزمشون قاطى بربان ورسائل ستلق ص ١٩٦٥ ك احوال فالت مرتب والرمنارالدين احدص ١٠٠

شاه تنصيلات كريد ديجيد: نقد قالب مرتب مختارالدين آرزو معتالا

(٢) آثار فالت : مرتبهٔ قاضى عبدالودودص ٣٣ نيزص ١٣٥ سم (m) بين الاتواى فالب بينار: مرتبه واكر الدسية سين فال الع ١٩٩٩،

(m) غالب اوران كرمترضين: سيدلطيف الرحال طيع جنوري ٣ ١٩٩٠

ש אאץ ז דאץ.

الله انتخاب يازكار: اميرمينا لأرتاج المطالع ورام بور) ص ١٢٧- ١٢٠٠. الله تفعيلات كياية ديجمي فالتباوران كرمعتر فين م ٢٢٥٢٠٠.

اله اينا س مرانا دم .

اوتذكرة آفتا عِالمتاب

به میشندهای مشاکات باده دانسد کنده بینده میشود که در هی گارید. اس اتصاد مددرگی توقعی کیسیده نیست کار در به و که نظر چید نگراد انجاب از کشود درگی بداست. ما تراب موزندهای محدولی ایستر که میشود که میشود کیسیده بینده میشود کیسید. که خدد فروسته ایسال میشود که میشود که میشود کیسیده میشود کیسید. یک ناب خاصی مداد ام افزارید میشود که میشود. یک میشود که میشود که

 ے مثلہ ہے۔ ان کے آبا وامہاو ڈکستان سے وقع آٹ اور بہال ہے بھالی بھٹنل پیٹر اور چاراں سنتی مکونے افتیار لول بان کا خالی ہی گر روسیدے والدنز آباد قال ان ای وجہ نے وود واقعہ ہے ہم سے کہ خالی کا اشار افزاد کا ہے۔ نے اپنی ایک تعذیب تحاصیدرے برا اپنے فایال پرڈول کا فزکر کیا ہے۔ نے اپنی ایک تعذیب تحاصیدرے برا اپنے فایال پرڈول کا فزکر کیا ہے۔

م برادر بزرگوارای وزهٔ به مقدار جناب مولانا شخ احمد بن محمد بن علی بن برایم الانصاری المینی الشروانی مین

امتر سینه دورک صورت دام اوراد بستندید نیم مامری کا نظر شان ک عمر دخش کی بری و دسته تنی برش تر ندگری اختری تعریف بری و آواز این اختری ایک ما امر شرقی اعظیم آوازی نیم بوده و ایک ایک صاحب علم شنی سیخ مردند و این الفاظ میس اختری عمر دخش میشن دانی اور تصدیف و تاکیف کوفران محمیس چش کیاسید :

" در تلمروسی دانی هرسیعت نسانی برافراخته ومیست بنظم طراری ونتر کاری خودرا در نام گوشش بالیسانیسینی

بهالی این امراکه دو انتخاب و فودک به گرفته او سنگری داد. مثل فود بهتر عمی به توسیده دو قرف این به در منتخب شده استان او خود به و قامت کی بیش دود در داد. بیم دو دودک میده در منتخب در می داد. می دود به دو انتخاب کی بیش دود در این بیمن اخواج به دو که گرز و توکه دادی به میدست شده استان با منتخب این این می دود بد مناور در یک شده از این می دود بد مناور زید یک در دود که میک دادی این داد این این دود بد مناور زید یک میک دادی این داد این ا

التر مختلف عردول برفائز رسياً ليكن ال مح فرائع شفى ال كى ادبى ادبى ادطى كومشى من مانع نهيس موئ ريسى دمرے كر افترت كانى تقداد يس كتابين الكي مين. يبال ان سب كاذكر فردى بالرامون اتنا بتأوياكا في بي كد آخة فراسى ادرادوودولال ز الواس مل طبي أذ ال كي اردوش ال كسى نثرى تصنيف كاعلم نهيس بوسكا، البق فارسسى بيران كى مقددنش تصنيفات أت بحى موحود بس.

ا تحترا پنی زندگی کے آخری دوریاں کھٹومنتقل ہو <u>گئے سننے</u> اوراسی شہریاں عندر

ك دوران ٥٤٠٠١١٨ ، د ١١٥٩ فوت موكيا تذه کرهٔ آفتاب مالمتاب ، اخترا ایک ایم تذکره ب. اس مین شوای تراجم ، ان ک فلس کی بیاد روحروت جی کے لحاظ سے ترتیب دیے گئے ہیں۔ یار ہزار و و توسیم شعرا كمالات زندگى اوران كے اشار كا انتخاب اس ميں شائ ہے . يہ تذكره سائت سو كيتر منى

پرشتی ہے۔ بنیادی طور پر بافارس شعراکا فکردے، لیکن اس دورے بیشتر فارسی شرا بونکداروو کے شاعر مجی منتے، اس لیے یہ تذکرہ ایسول صدی میسوی کے اردواورفار شواے مالات زندگی پرایک بسیادی مافذگی حیثیت رکھتاہے۔

أفتاب عالمتاب مندرط ذيل عبارت مصرارع موتاب اتَّ هَذَاتَ ذَكِرَة فعن شاعراتُ خُدَال رَبِهِ سبيلًا وَرَجَلِي طارى... الْخ خود موقف کے بقول اوائل عربی سے اس کی بیر آرزومی کروہ ایک تذکرہ مرتب کرے ، اسی دمیہ ہے وہ مختلف کتا کوں اور منابع ہے اقتباسات جمع کرتار ہا ، الماً ذ مالات نے ایک بوس تیک اسے اپنی إن ادل کوٹ ٹول کومرتب کرنے سے باز رکھ ا بالآخراس في ١٢٣٨ مر ١٨٢٠ يس يه تذكره مرتب كرنا شروع كيا. او تقريباً اكتيس برس كى يهم جدوج مك بعدية تذكره ١٢ ١٥ رمضان ١٢١٩ مر ١٨٥٢٥٢ يس يايتكيل

اخترے اپنے آندکی طویل فرست دی ہے۔ اس فرست میں فاری کے بیٹ تر

اہم ترکوے اور تاریخیں شامل ہیں ابعض بیاضیں بھی موقع نے ٹیٹ لظری ہیں۔ تذكرة آفتاب عالمتاب قدم ومعامر شراكا تذكره بداس بين شأل ببلاشاء أذر واشي بيهتي اوراً خرى لوسف منوى الكنوى بيداك الم معوسية ب كر وآهن نے دوسرے تذكرہ نگاروں كى طرح شعراكى زندگى دوراً شارى سے شلق الملاماً فراہم نہیں کی ہیں بلکدان کے کوام براپنی بنی تلی رائے بھی ظاہری ہے مالال کہ یہ رائے تقر ب، نین متعلقه شاع کے کام کوسمے میں معاون ثابت ہوتی ہے مثلاً مهدی فتح لوری ك باركين افتركافيالب كر: م راقم حروب اگرید بدیارسش بهره مندنشده، آنا از مغمون کمتوب کد اشعار خود بشب بيش فقرارب ال داشته بود، چنال معلوم شدكه نوشق اسى طرح متيق كفنوى كم تعلق اخترك راب بدك: * اگرچندے بسوی نظم متوم خوا بر بود ، درا مثال و اقراك رتبه پدیا نوابد

" اگرچند به بوی نظم متوجه توابد بود، دراشال دا قران رتبه پیدا خابد کردیه تنا مهدتی نیچ بوری که زارسه پس افترنه نام کو انتخاب اس سه ۱۳ میته تا مهم

مہدی نتے ہوری کے ادرے پس اخترائے بچر کھی تھا ہے ، اس سے اس حقیقت کام بھی ہوتا ہے کہ اختراف ما مرشوائے آن کے بارے میں مطلوبہ اطلاعات کی فراہی کے مسلسے میں براہ دارست دابطہ می قائم کیا تھا۔

بسیالون با بیانگید فق دوارد این که خوانده این با بیانگید فق این این که این این که این این که این این که در این تما که بیف مارخ رسکام این با بیان مادود مادرکامین هم کا دارک برخ بید که در این می داد. را برخ این بیان که این که در که در این می داد. بیان می داد. بیان می در این می در این می در این می در این می در می داد برای در این می در این م

«مفتى نكسنوى : نام اوشيح غلام بمدا في خلعت القدق سيَّسيِّ وروليش مح موَّولي

شاه بهان آباد، دخه بدآصعت الدوار وزیر مندوستان از دیگی برگفتو کده هوای اقت ناخت در اندانون در زبان بوشسته بهندی اوراییکم از شوای محمد مهندوسستان مازاند، اکتوباند کرسست از خیرا و دند و وثیر و موتر و معتنی بریکنستی از میروشیروا در زبارسی زباد و توب دارشد: به

قتیل رستونی: ۱۸۲۱ /۱۸۱۸ افتری سنادی میایی رنسبت شاگردی افتر او تقیل می میانداند در استار کرد فرم میروز نهین

عرون، مر و من علق اخر کی راے اس مقتت کی شاہدے۔ کرتی ۔ غالب کے متعلق اخر کی راے اس مقتت کی شاہدے۔

افتر ادران کامیز کوے اس افتر آدادت کہ آنوب مانات تن خالات کرتے بھا دوائن کار کی بال کیا جائے گئیں اس عرف المائن اور موقعہ بیٹرک کے مدار افتراک کے ایک آمات کی موان شار دار فاروری ہے ، اس رح آفتان بالم ایس مان کے مائن میں میں میں اور اس کی کار میں اس کی ام یہ بیٹ کے اور اس میں اس کی خوالات والا داری گوشا کو آمادی کار اس کی انسان کی ایسائنگی۔ - بسبت خدتری موائمی ہیں دوستان خاو فادی گوشا کو کمیا ہی اور اور اس کی

ہو، اس نمن بر آمنزل ککی اُن کے ٹیر الاست کانشانہ ہے۔ اُن ہے کہ اُن ہے کہ ایس کا ایس ایش کی سیسلے میں کلکے تینیے اس توت نائٹ کی عمیس سال سے کچھ اگر ہو تھی۔ اُنڈ کری نیسے کے بیلیط انواز کو ایک بڑم منن منتقد ہوا کرتی تھی۔ ٹالب اس میں شرک

انگریزی نہینے کے پہلے اتواد کو ایک بڑم سخن مشقد مواکرتی محی5 خالت اس ! ہوئے اور ہام ترزیز کی کرفین میں ایک غوال پڑھی جس بٹس پیشری سخا : جووے از عالم واز مہد الرمیت م

جودے او عائم دار بھر ما میں۔ بہوموے کر بتاں مازمیال برخسیند اس شریح اجنی الفاظ مے ممل استعمال اور تراکیب پر مامذین بیس سے بہن لوگوں

ن و مراضات کے اور کہاکہ پہلے معرف میں " بیٹ " کے جا ۔ " بیٹن تر مونا جا ہے۔ کسی نے کہ رمعرب ٹانی مر موٹ زمیاں "کی ترکیب ناط ہے۔ رمون پر بلک میاں تسک میا گیا که پورشتریت می به تبسیسینهٔ نعس نے تب دا انتخاب پرا عزائق کیا کہ المام" مغوب اورلیتی کے اقبال اس کا دیا " بهر " سے ساتھ منوئا ہے . اسی برم میں خالب کی ایک دوسری فول کے ایک مشورد کی اوران کریا گیا بشور

> شورانشكه به نشار بتن حرگان دارم مسته بریمسرسالانی طوفان زدهٔ من شعرین " زدهٔ سے ستعال کو فلط قراد دیا گلیا بیشا

يرتقا:

المستوضوع في والدين المستوضوع في ومير آل فود "بران وان قارى" كوانياً النار مسطاع "محت هي الدرسم وان المستوضوع المستوضوع في المستوضوع المستوضوع في المستوضوع في المستوضوع في كوانياً النار المستوضوع في المستوضوع في

بن یں جاریوں حاضب و ابن سے بین سی م مرم مصابی دورگر ناتھی اورالپ کلکت ہے ان کو کام پڑ سکتا تھا۔ جس دو تہ رائی نے انتہاں سالتا اس بین نالے س

 الورائیس این استاد قدیق که بایستان فالب سے مخالفاند ادر بیک آمیز دولیے کی احلاع انہو، لیکن اس مورب مال سک باوجود اقتراف فالت کی نظر و نشرکی تعریف کی ہے، جومولفت کے ایافدارانہ تجریف کی شاہد ہے، اور فالت کی شاعوار اور اور بار

امی مزوری تفکیل کے بعد ذیل میں آفتاب عالم تاب بیل فالت کا ترجہ۔ اوران کی مشتنب اشارتش کیے جاتے ہیں : "مالت دلوی :

نام نامیش اسدالنّه خان معروت برمیرزا نوشاه این میرزاعیدالنّه بیگ خال مرحوم. وسعاد گرامی خلفای دود مان استددا داست و ایکار انسکارش بمر يرى طلعتان حورنزا و ـ از فروغ كفلمش سواد ويده متور د از رواسح ننرسش دباغ فطرت معطر. بزرگانش کترک نژاد اوده اند دنسب شریفش بافراسیاب. وپشنگ می رمید. امداد والانترادش باسلبوتیان بیوند بم گوبری داشتند و بعبد فربانروایی آنها طمسری دسروری می افراشتند بیون آن بساله انبساط در نور دیده سشد، ما کانش بسم قند کوران تو طن اختیار کردند وجدا مجد شس از پدرخود رنجیده عازم مِن گردید و بدلامور درسیده ، چندے برفاقت اواب منين الملك بسرز وجول نواب قدردال، داعي حق رابيك اجابت گفت، برد بل آمده بصبت ووالفقارالدول ميرزانجعت خال پيوست وعبدالندبيگ خال در دیلی از کشم مدم بوجود آمد و ایس میرزا غالب در اکبرآباد ارشیستال نیسستی بجلوه كاه بستى خراميده يجل عم بزرگوارش نصرالتُدبيك خال باميارمدسوار جزار بمعيت ممصام الدوله جزل لارد لنك ميرسالار الكريزي بامركشان بجرت إور وغیره مرگرم کارزار تود ، درمجلددی آب دو پرگست سیرماصل بجاگیرخود یافت باتوانی و لواحق مرك ادقات بغراغبالى مى مود بسيس مبوض مأكير مثابره ازسركا را شكسب قرار یافت. تا امروز وجرمعاش میرزاغالب و دیگر باتی ماندگان آن منعور مهال مشاج

ست پیشن هم گرا میش تا تو برای ماه برگیمی و جدند، بری رویده با خدوابسب بی مقت آدرا هر دراز بسی کراست خودود درالش در از خیال نیرگان مجاه درجیسه! محتابی بری دستان ساز دراد در این شامه از انکار با نیز کفورشد کمینی اوست: کشت رنگ تا تا دران اساز و برای از این میشان با در این میشان برای در این میشان برای در این میشان برای تا بید در این میشان برای در این در این میشان برای در این در

مون از مرمی نبودق خاک اِن را مربم خاب از ذوق سخن توان این از ا مربم خاب از ذوق سخن توان این از از مرابع تکنیب دیارد انسان یاران را

ملکتر شیب در استان بگر دائیم مصنات بان را بیاکه قامدهٔ آسسان بگر دائیم تصنا بگر کرش رطن گران بگر دائیم گل آنگیز دگلابی برمگزر پامشیم سے اکدیم و قدس درمیان بگروانیم

الی الیم و کابی بر بلزر پاکسیم سے اورم و فدی درسیال جروایم ------میگری ادول وجائے کر درباط شت ستم رسید: یکے نا اسپ داریکے

د کننت ی تیرین رکام گرایش شید انظاینوانونی استاکتار من دوست دادم گرید را دیارم زده ند کای جانست کرمین در ایری تو او د

نويدى باگردشس ايام نداز دوندى به شر مودشام نداد نويرى باقشاري الماس نيرزم منشخة تك موده برخم جگرم ييز

براميوسشيوهٔ صبر آزايل زليستم قوبريدى اين وان استمال ناميدش

ماق شدهاقت زعشقت بركوال خواجه المد مهر بال شود ريه برنو د تهر بال خواجم شد زمردی نفس نامربرتوال دانست کرنادمیده پیام مراجوابیهست موري روان الده باشده مايد بيبوده دراندام توجستيم ميال را مكن: زوا داچندین بولینتان مبلغیم دماغ ازک ن بری تا برتقاضا را بیم انگندوے را چارہ رخیخ خار ما قدت بخوش میزوز دست معزوار ما خوخا بانے که اندھ نے وگیرو رالیکش نومیدی تواں پر پر اطعنہ انتظار ما يرت زدُه جلوهُ نيزنگب خياليم آئيند مداريد بيش نفس ما نظا وُخطابِشت لبش زئوسشهم برد زباده نشر فرول دا ده اندینگش را میگرنش زئیم برخود اعتمادی نیست سباد دل بهیش رد کند خذنگش را نازم فروخ باده زمكس جال دوست كويي فشروه اند سجام آفتاب را بسكفم تولوده است تبيدد مرشت ما نسز نتشدى بردح ين زمر نوشت ما إدواگر بود حرام بذلهٔ خلامیش نامیت دل ننهی بخوب ما بلعهٔ مزان بزشت سا --------

ا المانت بنای توروناک بدیرگ باجال سرشة حسرت عمر دوباره را شی ارفرویغ چیرونساتی در انجن چیل گل بسرزداست زستی نظاره را

دودِاَه از بگر بیاک دمیدن دارد نامین نیزاست زب دستگر شائد ما نوش فرویرود النون تیبت دود ک پنبرگایش تو گردد منگر افسائد ما

گزشی ترسی جلوهٔ صورت پر کماست نشخه نامن دشش طون کلایت در پاب داخ ناکای صربت بود آئینز کومل نشید، در شراطلی، دوریاب فالب دکش شمیریم و امریش ایرین بکش و یا برنگاست در پاب

جنول ممل بصوای تح را ایره است استب نگه درمیشه و آنم در مگر دامانده استامشب

بذوقِ وعدهٔ سامال نشامط کرده پندارم زفرش کل بردی تشمینشانده است مشب

بخابم مى رسد بند قبا واكرده ازمستى

ندانم شوق من بروے م افوں فؤلدار ساشت خوش است افسارٔ در د جدا فی محقر خالب بحشری توان گفت انچودل ماڈاسشامشب

موست کری برم ومردن نتوانم درکشوبریاد قوزمان تشافیست جنت کند برادهٔ انسترقی دل تعریباندادهٔ دیران مانیست بشب بخلیت تشد دفرهی مشنود خاست. قی من دفتقد کمرش به فزندگر بهزش و بود در کارات مناسب قی من دفتقد کمرش به مناسب می می می می می میزده موجلوه من یکاد ایست که ایاله شیختریهای گیزنداداییت خود دارایهش بداری من کریش نشون شود دارگی ایزار ایست

یدودم دشهایم بگذار آمد دفت بغریب از جلوهٔ قالی صد باز جل بهرانگی شوم ارا آمد و دفت شادی و خم برد برگذاری دو زودش بودان شب بارایدود

زن كولالدوگ سرية الزي ي نيال مولياي بول كوريا ما لد ليش بره الراه دوفا بگر كوريم كانت اشكار مدارات الله المساح ال

گفته باخی کربهر صیار در آتش فکنش فیرینواست مراب تو بنگرار برد تونیایی باب بام مکوی تو مدام دیده ذوق نگراز در ان دلوار برد ———

چنیزد از شخه کو درون بال نبود بریده با دربانه کر نون پرکال نبود میم ماتی وست تدوس زیر خونی درطل یاده بشم ایم ازگرال نبود

ای زابان زباده چو پرمیز گفت اند ارت دروغ مسلمت آمیز گفته اند دد بدید دل د دی بعیدابرام پزیرد منت به مراید بری داید کندکس جنون منعل فوبهام يتوكش مرحى بركت وكل دركنام بيتواكشن رولت بنلط نبود ازگرده بیمال شو کافرنتوانی شد، نا چارسساس شو آغرد کُرُزن گُرنست، دانانبود از غشه فرانتش بها نا نبود دارد بجهال خار زنن نیست دو تازم بمندا چرا لوانا نبود سائل زگدا بجز ملامست. نبرد مرگ از ماشق بجزندامت نبرد ازسیهٔ من که قلزم خون داست جزتیر توکس جال بسلاست نبرد نالب من گرپر کست بمسرنیست و دنشهٔ بوش بیجت اندر مرنیست میخوای دمغت و ففر و انگر بسیار بی باده فوش ساتی کو ترفیست

فرصت اگر دست در مشتم انگار ساتی و شراید و مثنی و سسدود ب زنبدار ازال قوم نباشی که فرمیند سخی راببرود، و مثنی را بدرود ب

آخری دوشومالانک افترنے دبامیات کے تحت دروج کیے ایں ایکونا ہوسے یہ دبامی نہیں ریہ دوشوکا ایک تلف ہے اور فالت کے طبور کلیات جی معجود ہے، البتہ پہلے

شرے دومرے مصرمے کے الفاظ کی ترتیب میں معولی اختلات ہے۔

حواشى

ا۔ اختیر نے اپنی فول کے ایک شعر میں خود کو طولی بنگلا کہاہے : در فول فوانی باب فوش ابنگی بمبر کیاست خامہ اختیز زبان طولی بنگالہ است۔

رک: دلوان اختر، ایشانک موسائٹی شار، ۲۱۰ ، درق ۱۰۱۹ سه ۱- خوش مرکز زیل تخیص از خطا کا کوی میں ۱۰۱۱ سک ملاوہ خود اغفظ اخر آ ہے بھی میں سال براکد موتلہ،

 میدار آمند پرشین کوکوس پیزنس، خداجش لائیربری، ۵ ۵ ، مس ۱۹۳۸، برتم تنی، مفید مام پریس، می ۱۹۰۱، ایپرنگلری فرس، (س. ۱۹۱۱) میش بیا خزمانو فاق کی جوالے نے فود افتر کا نام کو ملل باتا ہے جیس بیاش الون ق میں پیرشتم امواد دہیں.

٣٠ خان معرك زبيا بتنيس اس- ١٠١

۵- محارد برريه مطبع شابی ،ص ۱۳۲

۷- ریاض الافکار ، مولانا آزاد لائیبریری علی گرفته شاره ۲۸، ص ۹ مرکز برورایت شخور این طریدادم رسید به سدند

ه. آب حیات ناشر شیخ مبارک علی الا بور اص ، ۱۳۲۹ . ۸. دورروکشن و ملی شاهجهانی اص ۲۰۰۰ ۲۰۰۰

ورفية الارت او مولانا آزاد لائبريرى ، ذفرۇسلام ، شاره ١٠٨١ / ١٠٨٥

۱۰ محار شمار درید ، ص ۱۳

۱۱. روز روش ، ص ۲۲

١٢- شيخ انجمن بطبوعه مبويال ، ص ١٢

۱۱. مورکلیم ،مفید مام رئیس آگره ،ص ۱۰ ۱۴ افتراغ کانبوریس ۱۹ برس تحصیلداری کے فرائف انجام دیے۔ اسپرنگر فرست رص ١٩٧١) يس بى الحماي ما مداء يس الحرّ كانوريس دُي كلكرية. افرت في على كشة بي سرمنري ايليث علاقات كي اوران كركين ير١٣٩٠ ر١٨٨ من این کتاب تخزن الحوبرنکی - رک: اسٹوری ، چ ۱ ، حصد اول ، ص ۱۵۱ : توسش معركه زيباً ، تلخيص ، ص ١٠١ -۵د اددویس افتری ایک عنقتیمشنوی سرایاسور مطبیسی مکسنوے شائع بوملی ہے۔ اس ك ملاوه ولى الله في الله في تاريخ فرخ آباد مين اختر ك ميند اردوا شعار نقل كيين. تاريخ فرخ آياد مولانا آزادلائبريرى مشمار ا/ ١٣٥ و، وق ٥٥١ إن ۱۱ روز روسشن اص ۲۸ ». أمَّتاب ما له تاب وص مورِ تذكرت كي تابيخ أ قاز كا مادهُ تاريخ " ساجع البلغا" تحريب اس سيس اريخ برآمد موتى ہے. ٨١٠ آفتاب عالمتاب ص د وا- الطنآء ص ٢٦٣ ١٠٠ ايضاً ص ٢٠٠

اد آقتاب مالمهاب می ۱۹۰۳ ۱۰۰ افترت اید خرند بد فرا شارای تقیق کا پایا استاد کها به : ۱۰۰ افترت قریب حدث تقیق اقتیا در منظام میشند دارای خوب در در و در خدید در ایر بازیک کند والد بازیک کند والد

دره ار بورسیده به ماییدت و ۱۳۰۰ داشت. (دلوان اختر - درق ۱۰ - ۱۵ - ۱۸ - ۱ الث) اس سکه ملاوه رک : ریاض الافکار ، ص ۱۶ - ۱۰ ؛ بزم سخن ، ص ۱۲

۱۲۰ فالت کی تاریخ ولادت مر روب ۱۲۱۱ سر اتوار پیخوری ۱۹۱۹ میرک، عمارفات

مرِّ مالك دام بلى مجلس بين ميدهم شيين رضوى كامضون " خالب كي ميم " اريخ دالة" سهد اس تنافع كتفعيل كيدرك: وكرقالت ، الكرام ، يا يُوال المُنتِي جي ، ٥٠ ١٠

فالب محايك تعييب م ورمقبت سيدالشهداطيرال الم "كايك شريال مى اس بنگاے کی طرف اثثارہ کیا گیاہے:

> نفن برزه زبا ونهيب كلكت نگاه خسیسره زینگاسنه الدآماد

 ١٥ بن برم سخن كى اطلاع غالب نے اپنے خطوط بنام عبدالنفورسرور اور عبدالرزاق الر يريجي دي هيد رك : كليات نشرنالب

٢٧. اس مشنوي كا اصلى نام" أستى نامر " تقال ادراس كى وه روايت جو كلكة يس بيش كى ا کئی بھتی ، کلیات کی روایت سے مختلف ہے ، مہلی روایت میں بھی ایسے اشعار موجود تق بوائس شخص کی زبان سے جو مخالفین کی ولجوائی جا ہتا ہو، مناسب مزیخے لیکن روایت آخريس تو مخالفت اورغمايال بموكني مقاله اختتاميه، قاصى عبدالودود، بين الاقوامي نالب مينار ، مرته وُاكثر يوسع مين خان ، ص ٣٣ اس مثنوى كى سب سے ابتدال شكل نامهاى فارسى غالب مرتبه ترمذى يين شاب ب

ب فالب كايرترهم أفتاب مالتك ين ص ٢٧٠٣ برللتاج.

٨٠ أختاب المتاب بي نالت يح جواشهار نقل بوئي بي، النيس دلوان فارى الب مرتب منیادالدین نیز بطی دارانسلام ، دلی، سے تقابل کے بدرتنگ کیا گیا ہے! خلا^{نہ} ننځی نشاندی کردی گئے ہے۔

١٩. أفتاب عالمتاب: نيم

٣٠٠ د نوان فالت فارسى : پيام اص ٣١٢

m. داوان قاری فالت : باید زے برائیسند برمز گفته اند، ص ۲۵۲

٣٠. ايضاً: آرام، ص ٣٩٠

۱۹۹۰ و ایوان فارسی فالب اسی می ۱۹۸۰ ۱۹۹۰ ایصاً : از ، ص ۱۹۹

٢٥. ايضاً: ساقى دعنى وشراب ومرووب من ٢٧

غالب اكيديم كراجي